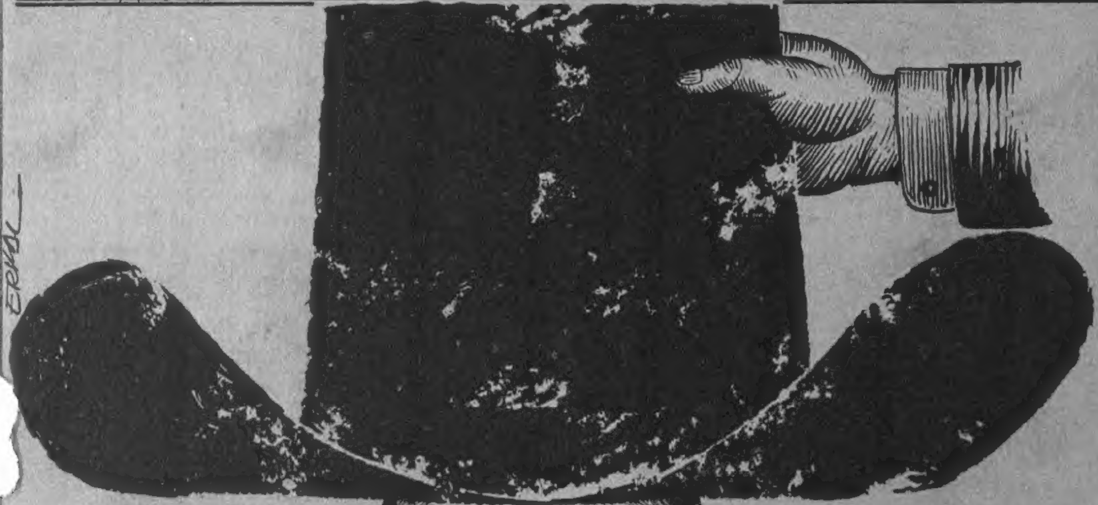
SAYI : 589
1 EKİM 1965
FİATI : 125 KURUŞ

AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE DERGİSİ

BAKALIM GÜZEL Mİ ÇIKACAK, ÇİRKİN Mİ

A. B. D. NİN YENİ TÜRKİYE BÜYÜKELÇİSİ

Parker T. Hart

Cilt: XXXIII Yıl: 12 Sayı: 589

SAHİBİ VE BAŞYAZARI :

Metin Toker

YAZI İŞLERİ VE MÜESSESE MÜDÜRÜ

Tacettin Tezer

BU SAYIDA YAZI KURULU :

İÇ HABERLER KISMI: Kurtul Altuğ, Teoman Erel, Okay Göçer, Egemen Bostancı (İstanbul) — DIŞ HABERLER KISMI: T. Kemal — MAGAZİN KISMI: Jale Candan, Tüli Sezgin, Hüseyin Korkmazgil KİTAPLAR: İlhami Soysal — TİYATRO: Lütfi Ay.

KAPAK KOMPOZİSYONU

SAN Organizasyon
Erkal Yavi

KAPAK KLİŞESİ

Hüner Klişe - İstanbul

KAPAK BASKISI

Rüzgârlı Matbaa

FOTOĞRAF

T.H.A.
Erdoğan Çiftler

KLİŞE

Hürriyet Klişehanesi
Birlik Klişe Atölyesi

ABONE ŞARTLARI

3 aylık	(12 nüsha)	12.50 lira
6 aylık	(25 nüsha)	25.00 lira
1 senelik	(52 nüsha)	50.00 lira

İLÂN ŞARTLARI

Santimi 20 lira

3 renkli arka kapak 3000 lira

AKİS Basın Ahlâk Yasasına uymayı taahhüt etmiştir.

DİZİLDİĞİ YER

Rüzgârlı Matbaa

BASILDIĞI YER

Hürriyet Matbaası
Ankara

BASILDIĞI TARİH

29.9.1965

AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE DERGİSİ
RÜZGÂRLI SOK. No : 15
ANKARA – TEL : 11 89 92
P. K. 582

Kendi Aramızda

Türkiye, bitirdigimiz haftayı gene seçim gürültüsüyle geçirdi. Siyasi partiler, kanunun kendilerine tanıdığı imkânı kullanarak yurdu taradılar ve gövde gösterilerinden medet umdular. Bu gösterilerin öncülüğünü AP yaptı. AP, başında Demirel olduğu halde, hızını kalabalık gösterilerde gösterdi. AP'de hakim fikir, "nekadar çok kalabalık toplanırsa, o derece moral takviyesi kazanılacağı" merkezindedir. Bu sebeple, AP Başının gezilerinde, bindirilmiş kıtalar -geçmiş yılları hatırlatır şekilde- oradan oraya taşınıp durdu.

Pek çok politika adamı, bu gövde gösterilerinin seçim sonuçlarını pek fazla etkilemiyeceği kanısındadır. Haftanın başında bir siyasi, bana aynen şöyle dedi:

"— Sen kalabalığa bakma! Yıllardır bunu denedik. Halk gelir veya getirirsin. Ama oy verme saati gelince, o gene bildiğini okur."

Gerçek olan da budur. Geçen haftayı Demirelle dolaşarak geçiren AKİS muhabiri Toman Erelin de bu konudaki teşhisi bundan farklı değildir: AP bol kalabalık temin etmektedir. Hattâ bu kalabalık oradan oraya sürüklenmektedir. Ancak bu gösterilerin sonuca tesir edeceğini kimse iddia edemez.

"A.P." başlıklı yazıda Demirelin gezisinin bütün hikâyesi verilmektedir.

Burada, bir olayı nakletmeden geçemeyeceğim: AP Lideri, Karadeniz gezisi sırasında, Perşembede TİP'li seçmenler tarafından aleyhte tezahüratla karşılanmış ve bu, Samsun AP teşkilâtında bir burkulma yaratmıştır. AP'lilere göre bu bir tertiptir ve tertibi yapan da -kendinizi sıkı tutunuz- AKİS muhabiri Teoman Ereldir. Olay Samsunda günün konusu olmuş ve Erelin hazırladığı tertip kulaktan kulağa fısıldanmıştır. Bunun üzerine Teoman Erel derhal AP İl Başkanı Ulusoyu bulmuş ve kendisini tanıyıp tanımadığını sormuştur. Aldığı cevap, "Hayır"dır. Yani, fısıltının sahibi Samsun İl Başkanı, Ereli ömründe ilk defa görmektedir.

Bu basit olay bir kere daha bizi eski günlere götürdü. Düşecekleri güne kadar sık sık ikaz edilen eskiler de başlarına gelecekleri hep AKİS'ten bilmişler ve bu yüzden AKİS'çilere çok gözyaşı, çok ıstıraba mal olan günler yaşatmışlardır. Görülüyor ki zihniyet aynidir.

Son günlerde pek çok AKİS okuyucusundan cilt kapakları konusunda mektuplar almaktayız. Haber verelim ki cilt kapakları, Türkiyenin en mükemmel matbaası olan Ajans-Türkte hazırlanmaktadır. Ancak ciltleme işini daha elverişli hale getirmek için bazı tedbirler üzerinde çalışmalar yapmaktayız. "İsmet Paşayla 10 yıl"ın değerine lâyık bir şekilde ciltlenmesi başlıca arzumuzdur. Bu bakımdan, okuyucularımızdan biraz daha sabır rica etmekteyiz. Bu konudaki haberi okuyucularımız bu sayfada bulacaklardır.

Saygılarımızla

Kurtul Altuğ

AKİS
HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI
Yıl: 12 Sayı 589 2 Ekim 1965 Cilt: XXXIII

YURTTA OLUP BİTENLER

Millet

Kampanya

Bu hafta, partilerin radyo konuşmalarıyla 1965 seçimlerinin kampanyası son safhasına ulaşmıştır. Radyo, seçmeni etkileyen en tesirli vasıta olduğu için milletin ve seçim neticeleri hakkında bir tahmin yapmak isteyenlerin gözleri bu son konuşmalara çevrilmiştir. Şimdilik görünen A.P. ve CKMP'nin hiç bir şey kazanmadığı, MP'nin her şeyi kaybettiği, YTP'nin hiç bir mâna ifade etmediği ve TİP'in satıhta, CHP'nin derinde kazandığıdır. TİP aşırılığından azaltma yapar. CHP sürüklenmek istediği ağız dalaşmasına daha iyi mukavemet eder ve CHP'nin bütün sözcüleri İsmet İnönü seviyesinde konuşurlarsa bu iki partinin kazancı daha da büyüyecektir.

AP kampanyada finişe erken kalkmış olmanın cezasını çekmektedir. Süleyman Demirel ve arkadaşları radyo konuşmalarında tamamile barutsuz kalmışa benzemektedirler. Kırat, CHP'nin komünistliği pek kısa vadede fayda varmış da bulunsa vade biraz uzayınca tenlikesi beliren vasıtalar olarak millet tarafından damgalanmıştır. Demirelin yurt içinde yaptığı konuşmalarda da hiç bir şey söyleyememesi ve modası çoktan geçmiş 1946 hikâyelerine dönmesi zaaf âlâmeti teşkil etmektedir. Bugün sandık başına gitme çağına gelmiş olanlar 1946'da ancak doğmuşlardı. Yirmi yaşındakilere yirmi, hatta kırk sene evvelin şikâyetlerini anlatmak masal söylemeden başka şey değildir. Seçim gününe kadar, acele bir yenilik bulamazsa, AP ve Süleyman Demirel pek acı sürprizle karşılaşacaktır. Bu, Süleyman Demirelin de kısa ve parlak siyasi hayatının sonu olacaktır. Zira bu, sonradan olma politikacının parti içindeki amansız rakipleri birer kurt gibi beklemektedirler ve Morrison firmasının bu eski temsilcisinin kalın ensesine, tombul vücuduna ilk dişlerini geçirecekler bunlar olacaktır. Gerçekten. Demirel herkes için bir hâyâl kırıklığı olmuştur.

CKMP de bir yeni ses yükseltememiştir. Bu partinin, prototipi Muzaffer Özdağ olan sözcüleri, - sahibi AKİS olan ve şimdi herkes tarafından kullanılan meşhur tâbirle, İhtilâlin Kudretli Albayı da dahil -, son satın aldıkları kitaptan parçalar okuyan, bilgisi kulaktan dolma bir takım muhteris yarı aydınlar tesiri uyandırmaktadırlar. Büyük lâflar, klişe sözler, iri tâbirler CKMP'nin kof konuşmalarının esasını teşkil etmektedir. CKMP bir nasyonal parti bile olamamıştır ve muallâkta kalmıştır.

YTP radyo konuşmalarıyla, zaten herkesin bildiği bir gerçeğin ispatını yapmıştır: Böyle bir parti yoktur.

Bugün Türkiyede en fazla dinlenen radyo konuşmalarının TİP adına yapılanlar olduğunu söylemek mübalâğa sayılmamalıdır. TİP sözcüleri yeni ve renkli bir ses yükseltmektedirler. Ancak, bu konuşmaların müşterilerinin hepsinin, hatta çokluğunun sandık başında TİP'e oy vereceğini sanmak hatadır. Aksine, bu konuşmalar büyük bir ekseriyette endişe uyandırmaktadır. Zira sözcüler, eli bayraklı kripto olduklarını belli etmekte ve başka sistemlerin şarkılarını söylemektedirler. Yaptıkları edebiyat da, bugün bizim için yenidir. Yoksa, komünist partilere söz hakkı tanınan bütün ülkelerde bu edebiyat bütün ilginçliğini kaybetmiştir ve buna artık kimse dönüp de bakmamaktadır bile. Zira o edebiyatın temeli yapılan meseleler oralarda başka usullerle, demokratik şekilde çoktan halledilmiştir. TİP'in şimdi ilgiyle dinlenen konuşmaları, hatta bu kampanyanın sonunda bile, eğer sözcüler yeni ve değişik plâklar bulup koyamazlarsa gına verecektir.

Bölükbaşıya gelince, kırk yılın pilavlarını ısıtıp mikrofona getirdiği ve hakkında her şey söylenilmiş bulunan İsmet Paşadan başka konusu olmadığı. İsmet Paşa da dönüp kendisine bakmadığı için herkesi hâyâl sukutuna uğratmıştır. İlk gün çok dinlenen Bölükbaşı kısa zamanda bu popülaritesini kaybetmiş ve bu seçimlerde yerini TİP e vermiştir. İlgisizlik, sinirleri bilinen aktedroncu lideri büsbütün sapıtmaya sevkederse ve Bölükbaşı radyodan küfretmeye başlarsa hiç kimse şaşmayacak, MP de umduğundan dahi daha az oy alacaktır.

Konuşmaların parsası, bundan dolayı aklı başında CHP tarafından toplanır gözükmektedir.

Kulağa Küpe..

Cevap

Şimdi elin kaçığı kalksa da, İsmet Paşaya "Hodri meydan" diye seslense İsmet Paşa ona ne der?

Ne diyecek?
"Hoşt!" der..

Elçilikler

Amerikadan bir yâr geldi

(Kapaktaki Büyük Elçi)

Bundan bir kaç gün önce, haftanın sonundaki Cumartesi akşamı, Esenboğaya inen bir amerikan uçağından çıkan ortadan uzun boylu, sâkin ve serinkanlı görünüşlü, tavırları kibar adam omuzlarında ne kadar ağır bir görev bulunduğunu biliyordu. Amerikayı. Amerikadan soğuyan ve gittikçe uzaklaşan bir memlekette temsil edecekti. Uçağın getirdiği adam, Amerikanın yeni Türkiye Büyük Elçisi Parker Thompson Hart idi. Büyük Elçi Hart'ın türk toprağına ayak bastığı sıralarda. aynı gün. Türkiye Radyolarından bir ses yükseliyordu: "Amerika bizi sömürüyor. 35 milyon metre karelik toprağımız amerikan işgali altındadır. Amerikayı bu topraklardan kovacağız. Amerika bizim baş düşmanımızdır". Ses. T.İ.P. Genel Başkanı Mehmet Ali Aybarın sesiydi. Büyük Elçi bir gün sonra, Pazar günü Ankarada yapılan gene bir T.İ.P. mitinginde Amerikanın ha-

Dikkat!. Dikkat!.

Metin TOKER

Bu seçimlerde AP'ye oy vermeyi düşünenler, AP'nin 1965 Türkiyesini kazasız belâsız idare edebileceğine inananlar radyolardan yükselen yeni bir sese kulak vermelidirler. Bu ses Anadolunun her tarafında, bilhassa hareket haline geçebilecek canlı kuvvetlerin bulunduğu büyük şehirlerde, gittikçe artan bir ilgiyi çeken mitinglerde, TİP mitinglerinde sabahtan akşama duyulmaktadır. Bir takım kimseler, üstelik Mehmet Ali Aybar, Çetin Altan, Yaşar Kemal gibi pek âlâ varlıklı kimseler, "kardeşlerim" diye hitap ettikleri ve kendileriyle "kader yoldaşı" ilân ettikleri "çilekeşler"e, "eli nasırlılar"a, "bağrıyanıklar"a, "sömürülenler"e seslenmekte, onlara bir takım "gerçekler"i duyurmaktadırlar. Bu gerçeklerden biri, aslında her şey emekçilere ait olmak gerekirken her şeyin bir takım sömürücülere ait bulunduğudur. Bir başkası ,bütün fabrikaların, iş yerlerinin emekçilerin idaresinde ve kontrolünde devletleştirilmesi lüzumudur. Bir diğer gerçek, yarım milyon insanın yirmidokuzbuçuk milyonun kanını emmekte olduğudur. Bütün partiler, bütün varlıklılar - tabii kendileri hariç -, amerikalılar ve avrupalılar -ruslardan bahis yoktur - bu kampanyadan, derece derece nasiplerini almaktadırlar. TİP sözcüleri açıktan, emekçileri kendi devletlerini kurmaya davet etmektedirler ve sefalet içinde yaşayanların durumlarına öteki sosyal tabakaları sebep diye göstermektedirler. Fakat bunlar hiç kimseye "kalkın ey ehli vatan" dememekle, sadece "kardeşler"inden kendilerine oy vermelerini istemektedirler. Bu sınır içinde kaldıklarından dolayı da böyle bir kampanya onların kanuni haklarıdır.

Millet, TİP'in sesinin AP nin sesinin aksisedası olduğunu bilmelidir. Tek başına iktidarı alacağını söyleyen bu parti, en yetkili şahsiyetinin ağzından pahalılığı sıhhat alâmeti ilân edecek, bir başka yetkilisi Petrol Kanununda değiştirilmesi gereken hiç bir noktanın bulunmadığını söyleyerek yabancı şirketlerin avukatlığını yapacak, sonra da onlarla Türkiye Cumhuriyeti adına müzakereye memur edilecek, seçim beyannamesinde, aslında meşru servetlerin en büyük garantisi olan Servet Beyannamesini ve vergilerin açıklanması prensipini kaldıracağını bildirecek, Toprak Reformunu istemeyip bunu Tarım Reforma adı altında uyutacak, her mahallede onbeş milyoner yetiştirip sahiden yirmidokuzbuçuk milyonu yarım milyona soyduran bir sistemin savunucusu kesilecek, bu sistemin şampiyonlarının çoluk çocuklarıyla listelerini dolduracak ve bu sesin hiç bir aksisedası bulunmayacak!.

Görülmüştür ki aksiseda vardır ve aksiseda, o bet seda kadar sevimsizdir, memleket ve millet için tehlikelidir.

DP'nin bir huyu olmuştur. Kim, onun kurmak istediği sistemi kabul etmeyerek karşısına dikilmişse, DP onu "CHP tarafından kandırılmış" diye damgalamıştır. Damgalamakla kalsa, gene iyi. Buna kendisini samimiyetle inandırmıştır da,. Tâ 28, 29 Nisanlarda bile İstanbul ve Ankaranın ayaklanmış gençleri, DP'nin nazarında "CHP tarafından kandırılmış bir avuç mektep kaçağı" idi ve her halde 27 Mayıs sabahı süngülüler tarafından evlerinden alınıp götürülürlerken çok DP Büyüğü CHP'nin nihayet Orduyu da kandırdığını düşünmekteydi. Eğer 1960 Türkiyesinde, memleketin sağlam kuvvetleri bu kadar kolay kandırılabilir olsalardı onları adam kandırmakta çok mahir DP kandırırdı. Üstelik, bütün satın alma veya korkutma vasıtaları da o tarihte DP'nin elindeydi ve DP bunların hepsini alabildiğine kullanmaktaydı.

DP'nin hatası, teşhisini yanlış koyması, milletin sağlam kuvvetlerinin seviyesini ve memleketin şartlarını hiç anlamaması olmuştur. 1960'da Türkiye başka bir siyasi rejim, hürriyetleri kısmayan gerçek bir demokratik rejim istiyordu. İhtilâl, bunu vermemekte direnenlere karşı en sert tepki olmuştur. 1957'de CHP seçimi kazanmış ve kendi iktidarını kurmuş bulunsaydı Türkiyede ihtilâlin "i"si olmayacaktı. Zira, bu haftaki ilk seçim konuşmasında İsmet İnönü hatırlattı: CHP siyasi rejim konusunda, bugün ihtilâlle gerçekleştirilmiş olan her şeyi 1957 seçimlerinin beyannamesinde millete vaad etmiştir. Çift Meclis, Nisbi Temsil, Anayasa Mahkemesi, Yüksek Hâkimler Şûrası, Anayasa değişiklikleri, işçiye grev ve toplu sözleşme hakkı,. Memleket bunların hepsine kavuşmuştur. İhtilâlle değil de, oyla kavuşsaydı fena mı olurdu? Halbuki 1957'de CHP bunları vaad ederken DP bunların hepsini "anakronik", modası geçmiş arzular diye ilân ediyordu.

Bugün, tarihin tekerrür etmekte olduğu gibi bir hava memlekette esiyor. Eğer seçmen, büyük çokluğuyla bunun farkına varır ve oyunu ona göre kullanırsa memleket huzur ve sükûnet içinde kalacaktır. 1960'da DP nin siyasi rejimini kabul etmeyen kuvvetler 1965'te AP'nin ekonomik ve sosyal rejimini kabul etmemektedirler. Sağlam kuvvetler millet çoğunluğunun öncüsüdürler. 1960'da millet de DP'nin felsefesini reddediyordu. Nitekim 27 Mayıs her tarafta bir kâbusun kalkması gibi karşılanmıştır. Şimdi durum aynıdır ve TİP milletin de AP tarafından temsil edilen "belirli bir zümrenin çıkarını savunma" felsefesinin karşısında olduğunu bildiği için Allahın günü "eli nasırlılar"a, "emekçiler"e, "yarıcılar"a "topraksızlar" seslenmektedir.

Türkiye 1965 seçimlerine, iktisadi ve sosyal sahada reformlara şiddetle muhtaç, bunlara susamış bir memleket olarak giriyor. Bu reformlar mutlaka yapılacaktır. Ne AP ve ne başkası buna mani olabilir. Bu lüzuma inanmış bir iktidar bu seçimlerde kurulursa TİP'in sesi inanılmaz güçte bir amplifikatör kazanacaktır ve AP bu heyecanı bastıracak güçte olmayacak, seller tekrar Türkiyeyi basacaktır. Halbuki reformlara inanmış bir iktidar bugün radyolardan yükseldiğinde bile yüreklere ürperti veren sesi güçsüz, kıymetsiz, boş bir seda haline getirecek, onu yükselten maskaralar altlarındaki küp çekilmiş boş tenekelere döneceklerdir.

Seçmen, işte bunu unutmamalıdır.

raretle yuhalandığını ve Amerika aleyhindeki sözlerin tezahüratla karşılandığını öğrendiğinde durumun tahmininden de kritik olduğunu farketmekte güçlük çekmedi.

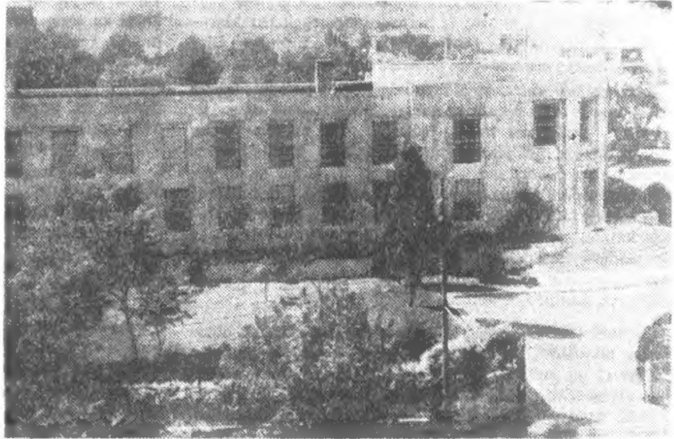
Parker Thompson Hart Ankaraya tâyin edileceğini öğrendiği zaman mem leketini Suudi Arabistanda temsil ediyordu. Türkiyeye gelmeden Washington'a döndü, orada yeni görevinin özelliklerini öğrendi. Kendisine, Dışişleri Bakanlığında Türkiye hakkında bilgi verildi. Başkan Johnson, Dean Rusk ve George Ball kendisini kabul ettiler. Hart amerikan başkentinde iki faydalı temas daha yaptı. Selefi Raymond Hare, Amerika Dışişleri Bakanı Yakın Doğu ve Güney Asya İşleri Yardımcılığına getirilmişti. Bu, Hart'ın, Suudi Arabistana tâyin edilmeden önce işgal etmiş olduğu görevdir. Dış görünüşleri, hal ve tavırları itibariyle birbirlerini andıran iki adam, Hare ve Hart istifadeli konuşmalar yaptılar. Hare, özel tecrübeye dayanan bazı tavsiyelerde bulundu. Hart bir akşamını da Türkiyenin Washington Büyük Elçiliğinin gösterişli salonlarında geçirdi. Turgut Menemencioğlu Hart şerefine bir yemek verdi. Orada da Türkiyeden bahsedildi.

Haftanın sonunda Türkiyeye geldiğinde, Büyük Elçinin kulağı oldukça doluydu.

Kollar sıvanınca

Hart Türkiyedeki ilk gününü, bu gün Pazar olduğundan, Çankayadaki Amerika Büyük Elçiliği ikametgâhında geçirdi. Bu ikametgâh Cumhurbaşkanlığı köşkünün hemen yanındadır ve onunla yarışa çıkmış gibi bir hali vardır. Gerçekten de Amerika Büyük Elçilerinin Türkiyede kral gibi oldukları bir devir yaşanmıştır ve bunun sefasını şimdi memleketini Bonn'da temsil eden George McGhee sürmüştür. Ankarada McGhee'yi iki Warren takip etmiştir: Avra Warren ve Fletcher Warren. Avra Warren, yardım konusunda Menderesle zaman zaman çatışmak zorunda kalmış, Menderesin delice iktisat politikasını tenkit ettiğinden ve Amerika bu politikaya para yetiştirememeye başladığından fazla rahat edememiştir. Fletcher Warren ise tam bir ahmak çıkmıştır. Türkiyeyi anlamamış, bütün hadiselere hatalı teşhis koymuş, D.P.'nin hiç devrilmeyeceğini sanmış. Menderesin Ordu tarafından tutulduğuna dair raporlarını State Department'e 27 Mayıstan bir kaç gün önce göndermiş ve bu raporları daha sonra New York Times'da alay konusu olmuştur. Ankaraya Venezueladan gelen, orada Jimenez, burada Menderesle dostluk kuran, Amerikayı onların yanındaymış gibi gösteren iki metreye yakın boylu Fletcher Warren, Türkiyede amerikan düşmanlığının ilk tohumlarını attırmış olan adam sayılabilir. Menderese karşı o tarihlerde hareket gelmiş bulunan çevreler, en ziyade Fletcher Warren'in yüzünden, Amerikayı, kendisine kolay menfaat sağlayan kirli diktatörlükleri destekleyen bir memleket olarak görmeye başlamışlardır.

Raymond Hare bu tadsız mirası devralmış, fakat meharetiyle ve şahsi sempatisiyle handikapını yavaş yavaş kapatmaya başlamıştır. Önce Millî Birlik Hükümetiyle, sonra, Amerikaya karşı iyi niyeti şüphe götürmeyen Başbakan İnönüyle, Kıbrıs patlamasına kadar başarılı münasebetler yürütmüş, kendini ve Amerikayı sevdirmiştir. Fakat Hare'i talihsizlik yıkmış, hiç kabahati yokken, hattâ tamamen aksine, durumu kurtarmak için elinden geleni yapmışken türk - amerikan münasebetleri bütün tarihte en kötü devresine onun zamanında girmiştir.

Ankarada A.B.D. Büyük Elçiliği binası

Boy hedefi

İlk temaslar

Talihsiz Hare'in halefi çalışmaya Pazartesi günü başladı. O sabah erken Büyük Elçiliğe geldi, servisleri dolaştı, mesai arkadaşlarıyla tanıştı. Zaten bunların üst kademesi kendisini Esenboğada karşılamıştı ve karşılıklı görüşülmüştü.

Amerika Büyük Elçiliğinde, Hare ile birlikte geniş bir de personel değişikliği olmuştur. Elçiliğin en önemli kısmı olan siyasî kısmın başındaki müsteşar Clock ve kâtip Tanguy gitmişler, yerlerine Van Hollane ile Andrews adında iki yeni memur gelmiştir. İdari işler müsteşarı Collins, Deniz ataşesi Rogers, CENTO'ya bakan Akins, siyasi kısımdan Palmer ve Chritton, Karşılıklı Güvenlik Teşkilâtından Polstein, hava ataşe muavini Dacko bu sıralarda gidenler arasındadır. State Department Elçiliğin siyasî kısmına verdiği önemi arttırmış, Brown ve Moran adında iki yeni kâtip daha göndermiştir. Büyük Elçi Hart bunlarla ve bunların başındaki "2 Numara" Martin ile beraber çalışacaktır. Hare'in gidişi ile Hart'ın gelişi arasında kısa süre maslahatgüzarlık da yapan Martin Ankarada daha ziyade çekingen, kendi kabuğunda, fazla teması ve hele türk ahbabı hiç olmayan bir diplomat olarak tanınmakta, her halde kendisinden evvelki yaman Robert Barnes'ın yerini dolduramamaktadır.

Hart'ın ilk müşahedesi, Türkiyedeki yeni havayı Elçilik mensuplarının gayet iyi bildikleri, bunu kendi gündelik hayatlarında da hissettikleri oldu. Büyük Elçi henüz itimatnamesinin suretini Dışişleri Bakanlığına vermediği için Cumhurbaşkanından randevu alınmamıştır. Hart her halde seçimlere kadar Cumhurbaşkanına itimatnamesini ver-

mek, Başbakanı ve Dışişleri Bakanını ziyaret etmek görevlerini yerine getirecek, parti başkanlarını görmek gibi söylentilere yol açabilecek temaslarını seçimden sonraya bırakacaktır.

Hart, kendisi için en faydalı çalışmaya, Türkiyedeki Amerikayla ilgili havanın sebebini araştırmaya başlamıştır. Büyük Elçi yakın mesai arkadaşlarının bu husustaki görüşlerini bilmek istemektedir.

"Hınzır komünistler"

Bir takım kimselerin kanaatince Türkiyedeki amerikan düşmanlığı "hınzır komünistler"in eseridir. Böyle bir tefsir, tabii çok şeyi kolaylaştırmaktadır. Ama bu, aslında, tehlikeli bir basite irca temayülüdür. Komünistler Türkiyeyi 1947'den beri Amerika aleyhinde kışkırtmaktadırlar. Bu gayret tam 17 sene netice vermemiş te, 18 inci sene gelip çatınca birden netice mi vermeye başlamıştır? Komünistlerin kışkırtmada devam ettikleri doğrudur. Kriptoların, seslerini son zamanlarda daha fazla yükseltmek imkânını buldukları da gerçektir. Bunların bazı çevreleri ve kütleleri tesir altında tuttukları görülmektedir. Yapılan his istismarcılığı ve demagoji elbette ki hiç tesirsiz değildir. Ancak bu, başka ve tesir altında kalmaya çok daha az istidatlı çevrelerin Amerikaya karşı son zamanlarda duydukları derin infiali izaha yetecek bir unsur değildir. Yeni Büyük Elçi süratle görecektir ki -bakmasını bilirse- komünistlikle hiç ilgisi bulunmayan, serinkanlı düşünebilen, aydın ve aklı başında çok türkün nazarında Amerika prestijinden kaybetmiştir.

Demek ki, eğer duruma iyi teşhis konulmak isteniliyorsa, komünist tahrikinden daha başka sebepler aranması lâzımdır.

Türkiye ile Amerika arasında iki seviyede münasebet vardır. Bunlardan birincisi Türkiye Cumhuriyetinin Amerika Birleşik Devletleriyle münasebetidir. İkincisi, amerikan şirketlerinin Türkiyeyle münasebetleridir. Amerikan şirketleri, dünyanın bütün büyük özel şirketleri gibi istismarcı ve sömürücüdürler. Bir yerde ne kadar büyük kâr sağlayabilirlerse onun peşindedirler. Bu, böyle şirketlerin tabiatı icabıdır ve bunda kızacak bir şey yoktur. Milletlerin bunlarla iş yapması mecburiyeti bulunmamaktadır. İsteyen yapar, istemeyen yapmaz. Yapan da, gözünü açar. Bir amerikan şirketi, diyelim ki Türkiyede yüzde 7 kârla iş yapmayı uygun bulmaktadır. Türkiye gözünü

Raymond Hare
Kendi gitti, ismi kaldı yadigâr

açmaz da bu şirketin yüzde 77 kârla iş yapmasına imkân verirse şirket "Yoo, hayır, ben yüzde 7'den fazla kâr istemem" mi diyecektir? Türkiye bu şirketin asgari ne nisbette kârla iş yapacağına doğru bir teşhis koyar, onu o kâra zorlar. Şirketin amerikanı için de, fransızı için de, almanı için de ve tabii rus devlet işletmeleri için de durum budur. İsmet İnönü Başbakanlığı zamanında, petrol konusu parlamaya başladığında, Amerikaya sormuştur:

"— Sen Amerika Devleti misin, petrol şirketi mi?"

Amerika derhal şu cevabı vermiştir:

"— Ben Amerika Devletiyim. Katiyen petrol şirketi değilim."

Gerçekten de, bu çeşit şirketlerin Amerika Devleti üzerinde çok önemli tesirleri bulunmasına rağmen Amerika Devleti son çekişmelerde bunları koruma istikametinde hiç bir özel gayret göstermemiştir.

İşin tuhaf olan tarafı şudur ki bugünkü amerikan düşmanlığında tahrikler amerikan şirketleri parmakla gösterilerek yapıldığı ve ekonomik alan hedef seçildiği halde, barut fıçısını patlatan kıvılcım bizim Amerika Devletiyle olan münasebetlerimizde çıkmıştır. Zaten, yeni Büyük Elçi Hart görecektir ki kriptoların edebiyatında "amerikan şirketi" bir süstür. Bunlar için "türk şirketi" de aynı derecede menfurdur ve bolşevik propagandasından bulup çıkardıkları "komprador" kelimesi bundan dolayı dil pelesengi edilmiştir. Asıl hedef, şüphesiz, sistemdir. Ama, sistemin temsilcisi diye ortaya amerikan şirketleri çıkarıldı mı, tesir tabii daha büyük olmaktadır.

"Go Home"

Bugünkü havayı doğuran büyük sebep, bir bakıma zincirin ilk halkası, Kıbrıs Meselesinin idaresinde Amerika Devletinin yaptığı hatalar serisidir. Türkiyede Amerikaya karşı ilk "Go Home" sesi General Porter özel bir misyonla Türkiyeye geldiğinde -General Porter Türkiyede, Amerikaya karşı daha uysal ve daha az dikbaşlı, amerikan çıkarlarını iyi savunacak bir Başbakan arıyordu!- komünistlikle hiç ilgili olmayan çevreler tarafından yükseltilmiştir. Kıbrıs Meselesinin bizim için en kritik devresinde Başbakan İsmet İnönüye Başkan Johnson imzasıyla gelen bir nota -mektup İsmet İnönü tarafından da, türk milleti tarafından da kolay kolay unutulmayacaktır. Nitekim İsmet İnönü de, türk milleti de Sovyetler Birliğinin 1946'larda yaptığı bu çeşit bir hatayı yıllarca unutmamışlar. Türkiyenin dış politikasını ve münasebetlerini o hata sayesinde beliren bir "gerçek durum"u göz önünde tutarak tanzim etmişler, ancak bu "gerçek durum"un tehlikesinin geçtiği, yeni şartların doğduğu görüldüğünde bu dış politika ve bu dış münasebetler üzerinde gerekli rötuşlara başlamışlardır. Türkiye 1947'den geçen yazın ortasına kadar Amerikayı ve NATO'yu kendisi için savunma garantisi saymıştır. Devletten devlete münasebetlerde Amerikaya gösterilen bütün kolaylıklar -belki aşırılıklarla- hep, savunmamızın batı savunma sistemi içinde bir parça olarak mütalea edilmesinden dolayı verilmiştir. Türkiye, Amerika ve NATO batı savunma sistemi için neye lüzum göstermişse hepsini kabul etmiştir. Eğer bugün Türkiyede füze yoksa bunun sebebi, Türkiyede füze bulundurulmasının batı savunma sistemine bir fayda getirmeyeceğine Amerikanın ve NATO'nun karar vermiş olmasıdır. Türkiye, Rusyayla komşu bulunduğu halde, topraklarını ortak savunma menfaatlerini düşünerek füze üslerine bile açmıştır.

Fakat bu Türkiye bir gün, Başkan Johnson imzalı haşin, hattâ terbiyesizce yazılmış bir nota - mektup almış ve kendisine, Kıbrıs dolayısıyla bir

rus tecavüzüne uğradığı takdirde Amerikanın Türkiyeyi korumayacağı, NATO nun da harekete geçirilmeyeceği tebliğ olunmuştur.

Gerçi Ankarada bilinen, bu nota-mektubun ilk müsveddesinin Kay Bracken adında bir "geçkin kız" tarafından hazırlandığı, Talbott tarafından kaleme alınıp Başkan Johnson'a imzalatıldığıdır ama, elbette ki bu, kırılan potu tamir edebilecek bir önemde değildir. Başkan Johnson kendisine uzatılan her kâğıdı bu kadar kolaylıkla imzalıyorsa, Amerikanın ve bütün Batının bugün çektiklerinde şaşılacak bir taraf yoktur. Kay Bracken Amerikanın takılmışlardır. Zaten Miss Bracken hislerini hiç bir zaman saklamamış, buna rağmen kendisi Türkiye - Yunanistan masasının başında son zamanlara kadar tutulmuştur. Talbott'un Yunanistana Büyük Elçi tayin edilmesiyle birlikte -Talbott, şimdi Hare'in geldiği görevde bulunuyordu- Miss Bracken de Türkiye - Yunanistan masasının başından ayrılmıştır.

Bunlar, şüphesiz Amerikanın hatalar işlemesinde rol oynamıştır. Ruslar da Stalinden sonra hep, 1946 hatasının Stalin ve Molotof tarafından işlendiğini, Sovyetler Birliğinin gerçek temayülünün bu olmadığını söylemişğini kabul etmemişlerdir ve memleketteki hava Amerikanın lehine değil, aleyhine gelişmiş, "Amerikanın Adamı" diye propaganda edilerek politika hayatına getirilen Süleyman Demirele derhal "Morrison" lâkâbı takılmıştır. İsmet İnönünün büyük devletler tarafından Türkiyenin başında, normal şartlarda istenmediği, İsmet İnönünün böyle devletler için fazla çetin bir ceviz teşkil ettiği hep bilinen bir gerçektir. Ama iktidardaki değişme, Amerikanın hesaplarının hatalı ve Türkiyede şartların normal olmadığını ispat etmiştir. Bir A.P. iktidarı takdirinde Ekselans Hart'ın görevi inanılmaz ölçüde zorlaşacaktır

Hart, Amerikanın her Büyük Elçisi gibi, zaten sıkıntılı bir durumdadır. Amerikanın dış münasebetlerinin State Department mi, Pentagone mu, yoksa kendisine mahsus görüşleri bulunan C.I.A. -maruf ismiyle: amerikan casusluk teşkilatı- tarafından mı tanzim edildiği bilinmediğinden, bu üç teşkilatın üçü de dış münasebetleri kendine göre çekiştirdiğinden amerikan büyük elçileri çok zaman tesirsiz ve kudretsiz kalmaktadırlar. Hare böyle bir durumda bırakılmıştır. Şimdi onun Washington'da suyun başında bulunması, Türkiyedeki Amerikayla ilgili havayı değiştirmeye çalıştığı takdirde Hart'ın işini biraz kolaylaştıracaktır. Hart'ın meslekten bir diplomat olması başka bir ümit işaretidir.

Yeni Büyük Elçi Hart Türkiyede
Zihinlerdeki soru: Güzel mi, çirkin mi?

bir ara İzmirdeki konsolosluğunu yapmış, sonradan Yunanistana tayin edilmiştir. Bu iri yarı, iri kemikli, dilber sayılmaktan haylı uzak geçkin kız orada, İzmirde bulamadığını bulmuş, gönlünü yunanlılara vermiştir. Miss Bracken Kıbrıs ihtilafı patlak verdiğinde State Department'in Türkiye ve Yunanistan masasını idare etmekteydi ve temayülleri herkes tarafından bilinmekteydi. O kadar ki Papandreunun Johnson'u ziyareti sırasında, Beyaz Evin bahçesindeki ilk karşılama töreninde mavi-beyaz bir elbise giymiş olan geç kin kıza oradaki türk gazetecileri "Ooo! Gönlünün rengi dışarı vurmuş." diye lerdir ama "maymunun gözü bir defa açılmış" tır.

Üç buutlu devlet

Nitekim amerikalılar daha sonra da, Türkiyede İnönünün yerine Başbakan düşünmeye koyulmuşlar ve sanmışlardır ki İnönü değiştirilirse türkler Kıbrıs konusunda İnönünün kabul etmediğini kabul edeceklerdir, memleketteki hava da lehlerine farkedecektir. İnönünün sahiden, amerikalılarda böyle heveslerin belirdiği bir sırada düşürülmüş olması Amerikanın talihsizliğini teşkil etmiş, ama her halde bir gerçeği kendilerine öğretmiştir. Türkler Kıbrıs konusunda İnönünün kabul etmedi-

Ankarada 55 yaş

Amerikanın yeni Ankara Büyük Elçisi, işe başladığının ertesi günü, 28 Eylülde Ankarada 55 yaşını kutladı. Anlaşılan Büyük Elçi, doğum gününü kendisinden dört gün önce kutlayan İsmet İnönüyle aynı burçtadır. Hart, Massachussets'de doğmuştur. Bir Harvard mezunudur. Sonradan Cenevrede Milletlerarası Yüksek İncelemeler Enstitüsünden ve Georgetown Üniversitesinin Dış Münasebetler kısmından mezun olmuştur. Çeşitli kademelerde görev yaptığı bölge, ilk gençliğinde bir ara çalıştığı Viyana, Rio de Janerio ve Paraguay istisna edilirse hep Orta Doğu olmuştur. Hart bilhassa yüksek memur, elçi ve büyük elçi olduğunda bu bölgenin arap memleketleri arasında cirit atmış, oradan ayrıldığında ancak Merkezde görev almıştır. Bu itibarla Hart Orta Doğunun meselelerini iyi bilen bir diplomattır. Ancak, Türkiyenin bir arap memleketi, türklerin de arap olmadığı her halde yeni Büyük Elçinin

hatırından hiç çıkmayacak ve Hart, zihninde bir yakınlaştırma yapmayacaktır. Orada geçer akça bazı usuller, Türkiyede tam ters netice verme istidadında olabilir. Aradaki farkın Cidde ile Ankaranın iklimleri arasındaki fark kadar bulunduğunu Büyük Elçi Türkiyenin bu civcivli zamanında çabuk anlayacaktır.

Hart'ın bir özelliği çok lisanı iyi konuşmasıdır. Bunlar arapça, fransızca, almanca ve portekizcedir. 11 yaşındaki küçük kızı Judy'yi, eşiyle birlikte beraberinde getiren, 15 yaşındaki Margaret'i ise, okumakta olduğu Amerikada bırakan Hart her halde türkçeyi de öğrenmekte fazla gecikmeyecektir.

Hart öyle bir devrede Türkiyeye gelmiştir ki şimdilik türklerle anlaşmak için kullanılacak en iyi lisan ne ingilizcedir, ne rusca. Bu lisan, türkçedir. Bunu meharetle kullanmakta da, tabii çok fayda vardır!

A. P.

Sofra duası

Samsun Şehir Klübünün büyük salonunda kurulan "U" şeklindeki 200 kişilik muhteşem ziyafet masasını dolduran AP'liler. "partiiçi" bir konuşma yapan Genel Başkanlarını dinliyorlardı. Pratik ve kısa cümlelerle, amerikanvâri jestlerle rahat bir konuşma tarzı tutturan Demirel, seçim öncesinde ve seçim sonrasında AP teşkilâtına düşen görevleri sayıyor, mücadele arkadaşlarına "seçimi kazanacağız" haberini vererek, moral enjekte ediyordu.

Geride bıraktığımız haftanın son gününe rastlıyan bu konuşmanın yapıldığı sırada saatler 21,30'u göstermekteydi. Demirelin sağında hanımı Nazmiye Demirel, solunda ise "Bağrıyanık Analar" takımından Melâhat Gedik oturuyordu. Namık Gediğin oğlu Arda Gedik de anasının yanıbaşında yer almıştı. Bölgenin en zengin kişileri olan samsunlu AP'lilerin düzenledikleri bu ziyafette sadece iki şey eksikti: Kuşsütü ve içki!.. Demirel bu ziyafetin de diğerleri gibi "içkisiz" olmasında ısrar buyurmuştu!

Günün yorgunluğuna ve çantada keklik kabul edilen iktidarın pırıltılı hayallerine uygun bir iştahla yenilip içildikten sonra Demirel konuşmaya başladı. Sonra birdenbire sustu, dâvetlileri şöyle bir süzdü ve:

"— Bize çıkarcı diyorlar" dedi.

Umumî bir şaşkınlık yaratan bu cümle, boğazlarına yiyecek kaçan birkaç kişinin şiddetle öksürmesine yol açtı. Demirel derhal sözlerini tamamladı:

"— Bize çıkarcı diyorlar ama, türk halkının akl-ı selimini aldatmaya imkân yoktur. Yaratılmak istenen hava, servet ve mülkiyet düşmanlığıdır. Bu, memleketin kalkınmasına mânidir. Biz servet, itibar, mülk ve malın dostuyuz; fıkaralığın ve cehaletin düşmanıyız.."

Yeni A.B.D. Elçisi ailesiyle

Bir enstantane

Bu sözler üzerine ziyafetteki servet, itibar, mal ve mülk sahipleri rahatladılar. Fıkaralar ve cahiller ise zaten davetliler arasında değildiler.

Demirel bu arada, türk halkının yıllar süren baskı yüzünden "korkuya büründüğünü", bu perdenin 10 Ekim seçimleri ile yırtılacağını, "bugün esen havaya göre seçimi AP'nin kazanacağını", esas vazifelerin seçimden sonra iktidar sorumluluğunu yüklenince başlıyacağını ifade etti.

Moral merdiveninde

AP Genel Başkanı, seçim gezisinin bu üçüncü safhasında -Doğu ve Batı Anadoludan sonra Karadeniz üçüncü etaptır- artık kendinden emin, eskisine göre daha cesur ve rahat bir havaya girmiştir. Gezisinin başında, Erzurum ve Karsta küçük topluluklar karşısında elindeki metni kıraat etmekte büyük güçlük çeken Demirel, rotayı eski DP'nin kalesi sayılan illere çevirmiş ve buralarda parlak gösterilerle karşılanarak derin bir "oh" çekmiştir. Demirel bu konularda çok dikkatlidir.

Geçen haftanın ortasında, Erzurum dönüşü Esenboğada küçük bir AP'li grup tarafından karşılanan ve 7-8 arabalık bir konvoyla Eskişehire hareket eden Demirel, öndeki şoför Yıldırım Beyazıt meydanında şehre yönelmeye kalkışınca çok hiddetlendi, derhal şoföre mâni oldu ve:

"— Mahalle mitingi mi bu? Sekiz araba ile şehirden geçilir mi?" dedi.

Bunun üzerine şehre girilmedi ve Eskişehire yönelindi. Genel Başkanın bu konudaki titizliği Genel Merkezdeki ve Teşkilâttaki AP'lileri de uyandırmıştı. Bu olaydan sonra Eskişehir, Balıkesir ve Samsun dönüşlerinde Demirelin Ankara sokaklarına asgari 50-60 araba ile girmesine önem verildi ve bunun için kesenin ağzı açıldı.

Eskişehire giriş hadiseli geçti. Sivrihisarda münasebetsiz bir vatandaş, Demirelin arabasına çarpıp yaralanarak bu güzel geziyi sabote etmek istediyse de, AP'liler ve Demirel durumu görmemezlikten gelerek meseleyi hallettiler. Gerçi bu adam sonradan ağırlaşıp Ankaraya getirildi ve Yüksek İhtisas Hastahanesinde tedavi edildi ama, iş işten, Demirel de Sivrihisardan geçip gitmişti.

AP konvoyu Eskişehir sokaklarına vâsıl olduğunda, TİP İl Başkanı, Belediye hoparlöründe konuşma yapıyordu. Bir tesadüf müdür, yoksa kasıt mıdır, bilinmez, tam Demirel bir hoparlör vericisinin altından geçerken, TİP İl Başkanı:

"— Kıçımızda kalmadı don, hoş geldin Mister Morison" dedi.

Ardından da:

"— Bu memleketi amerikalılara satmak isteyenlerin.." diye konuşmasına devam etti, bir anlık bir susuştan sonra cümlesini şöyle bağladı:

"— Anasını satacağız!"

Demirel, karşılanışın heyecanı arasında bu sesi duymamış olacak ki yaptığı konuşmada pek bu tarafa dokunmadı. Kars ve Erzuruma göre daha kalabalık olan Eskişehir mitinginde Demirel, günün önemli meselelerine değinerek, 1946 yılında sandıkların na-

Komünizmle mücadele ? Elbette ! Faşizm usulleri ? Asla !

Komünizmle mücadele Türkiyede yeni bir husus değildir. Komünizmle daima mücadele edilmiştir. Ama, çok partili hayat içinde bu mücadelenin iki usulü olmuştur: Dün D.P. ve bugün A.P. tarafından şampiyonluğu yapılan usul ile aklı başında kimselerin gösterdikleri usul.

Aşağıda bulacağınız ve sanki bugün yazılmış gibi duran yazı AKİS'in tam sekiz sene evvel, 6 Nisan 1957 tarihinde çıkan 152. sayısında yayınlanmıştır. Yazı bugün, bir zihniyetin devamını göstermesi bakımından ibretle okunmalıdır.

Türkiyenin jeopolitik bakımdan dünyanın nazik bölgelerinden birinde bulunduğu memleketimizde ve dışarda hiç kimsenin meçhulü değildir. Etrafımızda iki zıt ideolojinin çarpışmakta olduğu da herkesin malûmudur. Bu hakikatların yanında bir başka hakikat, komünizmin hemen asla ön kapıyı vurarak girmediği, daima arka kapıyı veya pencereyi tercih ettiği, evin içinde kendisine arzuladığı arka kapıyı veya pencereyi açacak yardakçılar temimine çalıştığıdır. Komünizmin taktiği bir sır olmadığından, bu metodlardan haberdar olanlar elbette ki muteber Zafer gazetesinin muteber yazı erkânından ibaret sayılamaz. Türkiyede pek çok kimse en azından bu erkân kadar kültürlü, gözü açık ve memleketseverdir. Buna rağmen Çalışma Bakanı Mümtaz Tarhanın siyasi bir gaf olduğunda zerrece şüphe bulunmayan meşhur beyanatını Zaferden başka haklı gören çıkmamıştı. Gazetenin "İşçiler Çalışma Bakanlığını tasvip ediyor" başlığı altında bula bula "İşverenler Sendikası"nın ve "Taaas Tenekeci, Sobacı ve Kalaycılar Cemiyeti Reisi"nin telgraflarını dahi neşretmesi bu umumi ademi tasvibin bizzat İktidar organının sütunlarındaki açık'ı itirafıdır.

Her şeyden evvel bir noktayı tesbit istihaz etmek lâzımdır. Bakanın beyanatını ve resmi çevrelerin onu takip eden tutumunu, girişilen hareketleri beğenmiyenler, komünizmle mücadele edilmesi, bu sapık ideolojiye bütün pencere ve kapıların kapalı tutulması lüzumuna inanmış olanlardır. Bunlar da komünizmin "sızma" taktiğini bilmektedirler. Bu bakımdan mesele komünizmle ve onun taktikleri ile mücadele edilmesinin gerekip gerekmediği meselesi değildir. Hattâ ve hattâ Türkiyedeki hükümetlerin belki aşırı ihtiyatkâr olması dahi tenkit mevzuu yapılmamaktadır. Eğer Çalışma Bakanının beyanatı umumi bir ademi tasvip gördüyse bunun sebebi, beyanatta beliren zihniyetin komünizmle başarılı şekilde çarpışabilecek, onu alt edecek zihniyetten kilometrelerce uzak bir zihniyet olması yüzündendir.

Bilinen jeopolitik durumumuza rağmen, cemiyetimizin bünyesi itibariyle Türkiye, hiç bir zaman komünizm için ideal vasat olmamıştır. Bu yüzden beynelmilel komünizm en ağır toplarını bizden başka istikametlere tevcih etmiştir. Böyle ağır bir topçu ateşinin altında bulunan memleketlerde dahi Kremlinin sapık ideolojisinin rus orduları olmaksızın muvaffakiyet kazanamadığı ortadadır. İşte Fransa, işte İtalya, işte Yunanistan... Oralarda bu âfetle nasıl mücadele edildiğine şöyle bir bakmak, hakiki ve muvaffak panzehirin ne olduğunu hemen belli eder: İşçi sınıfına, kendi memleketinin ve kendi memleketinde hüküm süren demokratik rejimin komünist rejiminden iyi olduğunu telkin etmek.

Şimdi, hangi demokrasi komünizmle mücadele edeceğim diye işçiye grev hakkı vermek istememiş, hangi demokrasi sendikalarla ve sendikacılarla uğraşmış, hangi demokrasi yuvarlak lâflardan ibaret ithamlar sıralıyarak tehditler savurmuştur? Muteber Zafer erkânını bir tek misal vermeye davet ediyoruz. Ama "Komünizmle mücadele" kisvesi altında bu yolu tutan devlet adamlarını yakın tarih kaydetmiştir: Mussolini, Hitler, Peron, Franko... Zaferin aklıevvel erkânı dahi bu zevatın şampiyonluğunu yaptıkları rejimin demokrasi olduğunu herhalde iddia etmiyecektir.

Komünizmin sızmaları için uygun vasat, işçi sınıfının tazyik altında tutulduğu, haksızlıklara maruz bırakıldığı cemiyetlerdir. Bizzat Marx ideolojisinin hangi vasatın mahsulü olduğunu iktisat kitapları birinci sayfalarında yazmaktadırlar. Komünizm, bir aksülâmeldir. Onunla en iyi mücadele usulü, işte bu yüzdendir ki bir aksülâmele zemin hazırlamayacak şartları yaratmaktır. Eğer XIX. asır kapitalizmi çalışan sınıfa karşı öylesine haksız davranmasaydı, Marx mürid bulmakta çok zorluk çekerdi. Eğer XX. asrın başında Romanoflar Rusyadaki çalışan kitleyi insan haklarına samimî surette kavuştursalardı, meşhur Ekim İhtilâlinin muzafferiyet şansını sağlamazlardı. Bunlar, hiçbir demagojiye tahammülü olmayan basit fakat esaslı hakikatlerdir.

Komünizmin ağır topçu ateşi altında bulundurulan demokrasilerin şimdi bu ideolojiye karşı muvaffakiyetle savaşabilmeleri, o basit hakikatleri gözden uzak tutmamaları neticesidir. Tarih şahittir ki dünyanın bir tek cemiyetinde bile, grev hakkının kabulü o cemiyette komünizmi hâkim kılmamıştır. Bir tek cemiyette sendikalizmin, -hattâ ehil olmayan ellerde-, gelişmesi o cemiyeti komünist yapmamıştır. Bir tek cemiyetin, üniversite muhiti sosyal dâvalarla alâkalanmaya başladığı gün komünizme karşı zırhı delinmemiştir. Bilâkis, her yerde komünizm işte böyle önlenmiştir. Oralarda grevi, sendikalizmi kaldırınız: cemiyeti otomatik olarak komünizmin -ya da faşizmin- kolları arasına atarsınız.

Demokrasiyi sanki biz keşfediyormuşuz, sanki insan haklarının Kristof Kolombu bizmişiz gibi davranmamız neticesinde demokrasiyi de, insan haklarını da ne hale getirdiğimiz ortadadır. Çalışma Bakanı şimdi, sanki komünizmle mücadeleyi laboratuvarında keşfetmekle meşguldür. Bütün dünya aptal, biz akıllıyız! Buna inanacak yerde, Zaferin tavsiye ettiği usullere Batılıların niçin iltifat etmediklerini araştırmalıyız. Grevi yasak edersin, sendikalara istediğin biçimi verirsin, sosyal dâvaların üzerine vukufla eğilen üniversite mensupları aleyhinde takibata girişirsin; böylece de komünizmin sızmasını önlersin! Hayır. Herşey gösteriyor ki o takdirde ya komünizm şahlanır, ya da onun kadar berbat olan faşizm gelip yerleşir.

Zaferin amerikalıları şahit göstermesi de, pek basit bir manevradır. Amerikada komünizme karşı şiddetle mücadele ediliyor; onun "sızma"ları karşısında tirtir titreniyor. Ama amerikan işçisi, en iyi hayat tarzının "amerikan usulü hayat" olduğuna evvelâ inandırılıyor. "Amerikan usulü hayat" grevi olan, sendikası olan, insan haklarına saygılı olan hayattır. Eğer dünyada "Türkiye başka: ona sadece kuvvetli idare lâzım; işçi dâvası orada ne oluyormuş; mühim jeopolitik bölgesinde Türkiye bir kale olsun, o kadar" diye düşünen bir amerikalı varsa, kendisi yer yüzünün 1 numaralı aptalıdır. Sağlam kaleler, hürriyet içinde mütesanid kalelerdir.

sıl kırılıp, oyların nasıl çalındığını hikaye etti. Bu arada kardeşçe yaşamanın lüzumu üzerinde de durdu ve "Habil ile Kabil haline gelinmemelidir" dedi.

Demirel aynı günün gecesi Ankaraya döndü ve Başkentte, istediği gibi, 100 araba tarafından karşılandı.

Atlar, develer ve..

Programa göre, Cuma günü Balıkesire gidilecekti. Özel uçakla yapılan bu geziye yabancı gazeteciler de katılacaktı. AP'liler, konuşmalarında "bütün yurda ve bütün cihana" hitap ettiğini sık sık tekrarlıyan Genel Başkanlarının her gezisinde yabancı gazeteciler için asgari beş yer ayırmaktadırlar. Ancak Erzurum, Kars ve Eskişehir gezilerinde bu yerler boş kalmıştı. Balıkesire gelerek "cihan"ın da Demirele ilgi gösterdiğini ispat eden ve AP'lileri sevindiren yabancı gazeteciler, daha çok, karşılama törenine gelen davul - zurna ekibi ile ilgilendiler. Bu arada bir minibüsün üzerinde zurnanın ahengine uyarak boyuna göbek atan bıyıklı ve kasketli vatandaş "cihan gazetecileri"nin en çok üzerinde durdukları husus oldu. Bu durumu film ve fotoğraf makineleriyle tesbit eden yabancı gazeteciler, sonra ortadan kayboldular. Kafileden ayrılarak Bursaya gittikleri ise, gece uçak Ankaraya döneceği sırada anlaşıldı!

Demirelin uçağı Balıkesirde askeri alana indi. Bu, karışıklık yarattı. Karşılayıcılar askeri alanın nizamiyesinde beklemek zorunda kaldılar. Alan ilgilileri, uçağın indiği yerde Demireli karşılamak için belirli sayıda AP'liye ve gazeteciye izin verdiler. Bir Havacı Binbaşı, nizamiyeden girme izni alan gazetecilerden "ateşli silâhlarını teslim etmelerini" istedi. Gazeteciler kibrit ve çakmakların ateşli silâh sayılıp sayılmıyacağını epey düşündüler.

Uçaktan inip nizamiyeye, kendisini bekleyen karşılayıcıların yanına gelen Demirelin ilk duyduğu sayha:

"— Eyvah, soyuldum!" oldu.

Bir vatandaş, kalabalık arasında cüzdanını çarptırmıştı.

Sonra normal tezahürat başladı. Nizamiyenin önü bir ana-baba günüydü. 200'den fazla araba getirilip ortaya doldurulmuştu. Arabalar AP rozetli şahıslarla tıklım tıklımdı. Önde kıratlar ile, iki balıkesirlinin bir postun içine girerek meydana getirdikleri yalancı bir deve vardı.

Balıkesirdeki karşılamanın eski günleri hatırlatan ölçüde olması için AP'liler çok çalışmışlar, hiç bir fedakârlıktan kaçınmamaışlardı. Özlenen, "dört başı mâmur bir gövde gösterisi" idi. Bunun için Balıkesir milletvekili ve Milli Eğitim Bakanı Cihad Bilgehan bir gün önce şehre gelerek hazırlıkları idare etmişti. Arabalar

Demirel Balıkesirde karşılanıyor

En öndeki karşılayıcı: Kırat

İktidara talip sahtekârlar

Bir seçim arefesinde, ciddi ve yakın geçmişinde aynı çeşitten başka sahtekârlıklar bulunmayan siyasi partileri mahvedecek bir skandal Türkiyede cereyan etmiş bulunuyor. 20/21 Mayısın talihsiz Harbiyelileri adına uydurulan bir sahte tebliğ - her halde tesadüf olacak - sadece A.P. organı veya kendilerini seçim arefesinde A.P. ye adamış yayın organlarında yer bulmuştur. Bu tebliğde Harbiyeliler adına İsmet İnönüye en yakası açılmamış küfürler savrulmaktadır ve Harbiyeliler milleti C.H.P' ye oy vermemeye davet etmektedirler.

Bindörtyüz eski Harbiyelinin bu sahtekârlığa tepkisi çabuk ve şiddetli olmuştur. Bu eski Harbiyelilerin, bir dayanışma dernekleri vardır ve kendilerini bu dernek temsil etmektedir. Dernek derhal bir basın toplantısı tertiplemiş, bir tebliğ yayınlamış, sahtekârlığı açığa vurmuş ve hadisenin tamamile tertip olduğunu umumi efkâra bildirmiştir. Eski Harbiyelilerin bildirdiklerine göre kendi aralarından bir veya iki kişiyi saflarına almış olanlar, onları kullanarak bu sahtekârlığı yapmışlar ve halkı aldatmaya teşebbüs etmişlerdir. Eski Harbiyeliler, aldıkları iddia olunan vaziyeti şiddetle reddetmişler, İsmet İnönüyü vatan için çalışmış ve hâlâ vatan için çalışan bir milli kahraman bildiklerini, onun hakkında bu çeşit bir dili asla kullanmadıklarını ve kullanmayacaklarını açıklamışlar, kendi ruh haletlerini de gayet büyük bir samimiyetle, temiz memleket çocukları olarak ifade etmişlerdir.

Eski Harbiyeliler basın toplantısından sonra
"Harbiyeli aldanmaz"

Şimdi, kimdir bu sahtekârlığı yapanlar ve tertipleyenler. Mehmet Turguta cübbe götüren gençler hakkında tahkikat açan savcılığın bu sahtekârlık üzerine eğilmesi lâzımdır. "Masonluk Hadisesi"ndeki sahtekârlık bir şahsı ilgilendirdiği için savcılığın harekete geçmesine elbette ki lüzum olmaz. Ama A.P. gazetelerinde bu sahte tebliğ "1459 eski Harbiyeli" adınaymış gibi yayınlanmıştır. Eğer takibat şikâyete bağlıysa, eski Harbiyeliler, dernekleri vasıtasıyla şüphesiz o yolu tutacaklardır. Yok, takibatın doğrudan doğruya yapılması lâzımsa savcılıklar meseleye el koymalıdırlar.

Zira, bu seçimde partiler bu memleketin, bu milletin idaresine taliptirler. Bizi hangi niyette insanların idare etmeye heveslendiklerinin bilinmesi, kimse şüphe etmesin, seçmene sayısız faydalar sağlayacaktır.

Bu çapta bir sahtekârlıkla ancak Vatan Cephesi sahtekârlığı kıyaslanabilir.

---

kiralandı, köylere haber salındı ve mitinge gelecek köylülere yemek parası olarak beşer lira vaadedildi. Mitingin tertipleyicisi olarak görünen Kadın Kolu da bu faaliyete katıldı.

Balıkesirin tanınmış simalarından, AP İl Kadınlar Kolu üyesi Adile Abla, AKİS'çiye:

"— Bu miting bizim, biz hazırladık" dedi.

Finansman meselesini merak eden AKİS'çi sordu:

"— Peki, ne kadar para harcadınız?"

Adile Abla, kurt bir politikacının irkileceği bu soruya fütursuzca cevap verdi:

"— Hesapsız harcadık, hesapsız!"

AP'li Belediye Başkanı Hüseyin Baştuz da hazırlıklara heyecanla katıldı. Balıkesir çöpçüleri o sabah, sadece mitingin yapılacağı antrenman sahasını süpürmekle uğraştılar. Şehrin temizlenecek diğer yerleri biraz ihmale uğradıysa da, partisiz vatandaş dışında bu meseleyi düşünen olmadı.

Miting

AP İl Yönetim Kurulundan Nizam İbiş, antrenman sahasındaki mitingi:

"—Taşı taş üzerine koyup aramızdan ayrılmış olan muhterem büyüğümüz için sizleri 1 dakika saygı duruşuna davet ediyorum" diyerek, işin anlam ve önemine uygun şekilde açtı.

İlk konuşmayı yapan Refet Sezgin:

"— Diyorlar ki, bu memleketi AP'ye iktidar teslim edilemez. Milli iradeyi hançerlemek istiyorlar" derken miting meydanının üzerinden ve alçaktan bir jet geçti. Konuşmasını keserek bir süre jeti seyreden Sezgin sonra daha değişik bir ses tonu ile sözlerine devam etti.

Sıra Fethi Tevetoğlundaydı. "Kahrolsun komünistler" —evet, aynen böyle— yazılı pankart, Tevetoğlu konuşurken kürsünün önüne getirildi. Tevetoğlu, "komünizmin Türkiyede nasıl geliştiğini" anlattı, bu hususta CHP'yi şiddetle suçladı ve:

"— Solun ortasındakiler ile solun ucundakiler aynı hedefe yönelmişlerdir. TİP, CHP'nin yedek parçasıdır" dedi.

Bu arada Tevetoğlu, bir komünist ait olduğunu söylediği bir vesikayı okudu. Bu vesikada şöyle deniyordu

"Bunun için bütün kredi kaynakları ve sermaye devletleştirilmelidir..."

Kürsünün önündeki bir AP'li bunu:

"— Yaşşaaaaa!" çığlığıyla karşıladı.

Okunan vesikayı Tevetoğlunun fikri sanmıştı!

Sonra Aydın Yalçın konuştu, Türkiyede gerekli devletçiliğin dozu üzerinde teknik izahlarda bulundu. Bu izahları, az önce "yaşşaa" diye bağıran AP'li ve diğerleri ciddiyet ve vukufla dinlediler!

Yeni şeker ve çimento fabrikaları açılacağını müjdeleyen Ali Naili Erdemden sonra, "İstikbalin muktedir Başvekili" diye takdim edilen Demirel konuştu. Demirel Balıkesir konuşmasında, günün konusu haline gelen enflâsyon meselesi üzerinde durdu:

"— Bunlar gaipten gelen sesler, mesnetsiz kehanetlerdir" dedi.

CHP'yi, ortada enflâsyon yokken böyle bir hava yaratmakla suçlayarak:

"— Bunlar, daha maznun yokken, suçlu yokken adam mahkûm ediyorlar" şeklinde konuştu.

Demirel bu arada, seçim mücadelesinin şekli ve cereyanı üzerinde durdu, siyasi partilerden "medeni ölçü" istedi ve sonra da CHP'yi "siyaset efesi" olmakla, seçim mücadelesini kördöğüşü haline getirmekle suçladı.

Ayrıca, devlet idaresi felsefesini de izah eden Demirel, iltimasın, polis ve jandarma dayağının önleneceğini, böylece işlerin halledilmiş olacağını belirtti. Ekonomik politikayı açıkladı, plânın bir tabu olmadığını, değişebileceğini, iktisadi politikanın günün şartlarına göre ayarlanması gerektiğini, istikrar sağlamak için katı ve kısır olmanın zarar vereceğini söyledi. CHP nin ekonomik anlayışının "milleti işsiz, güçsüz, şekersiz, kefensiz, susuz, yolsuz, ışıksız bıraktığını" ileri sürdü.

Demirel konuşmasının sonunda ekonominin büyüyüp genişliyeceğini vaadetti ve:

"— Balıkesir de tabiidir ki bu genişlemeden hissesini alacaktır" dedi.

"Başbakan oldum bugün..."

Eskişehirden sonra Balıkesirdeki bu gösteri Demireli epey takviye etmişti. Miting bitince, görülmemiş kalkınma devrinin hatıralarından Kervan Saray Hotel'de verilen mükellef ziyafette keyiflere keyf ekledi. 1960 öncesinde Vakıflar tarafından, Balıkesirin kapasitesi üstünde inşa edilen, bu yüzden yıllarca boş kalan ve şimdi Sırrı Yırcalı tarafından işletilmeye başlanan bu otelin muhteşem salonunda, 50 metre uzunluktaki ziyafet sofrasında AP'liler, kendi ifadeleriyle, "tarihi bir yemek" yediler. Bermütad içkisiz olan bu yemekte, sırasıyla bütün yemek çeşitlerinin tadına bakan Demirel, kahvesini de içince ayağa kalktı ve bir nutuk irad etti.

Nutkuna:

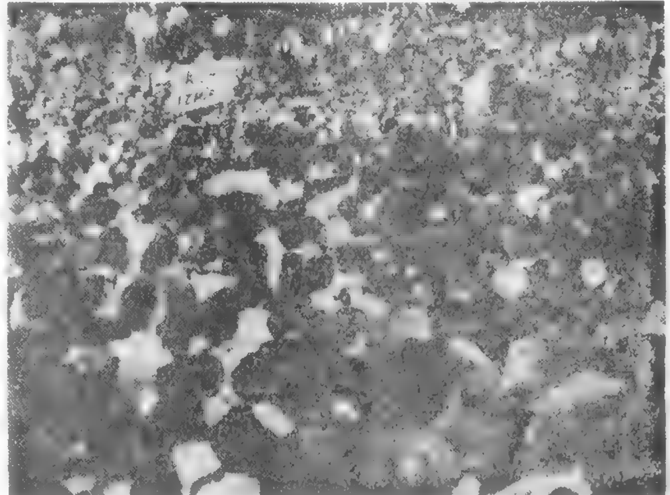
"— Bize soruyorlardı, 'seçimi kazanacak mısınız?' diye. Bugün Balıkesirde bu muhteşem tabloyu gördükten sonra, 'evet, kazanacağız' diyeceğim" diye başlıyan Demirel, kısaca şunları söyledi:

"— Önümüzdeki dört sene içinde AP Hükümeti, vatandaşların kafasındaki endişeleri silecektir. 10 Ekim sonrasında size büyük vazifeler düşüyor. Güzel günler gelecektir. Mâmur ve müreffeh Türkiye ideali etrafında birleşmiş olan bizler muvaffak olacağız."

Bu ruh hali, Ankaraya dönerken uçakta da devam etti. Demirel önce bir gazeteci ile aynı mihval üzere konuşmağa başladı. Sohbet, diğer gazetecilerin de katılmasıyla az sonra şu şekli aldı: Koltukların arasında yarış otomobili kullanır gibi hareketler yaparak, nasıl devlet idare edeceğini zevkle anlatan bir Demirel ile, hayret ve bol malzeme toplamanın sevinci yüzünden gözlerini kocaman kocaman açmış, onu seyreden gazeteciler...

Demirel önce, enflâsyon karşısında hükümetlerin nasıl bir durum takınmaları gerektiği üzerinde teferruatlı bir ders verdi. Bugünkü pahalılığın ve enflâsyon belirtilerinin sıhhat alâmeti sayılması gerektiğini, dizginlerin hükümetlerin elinde bulunduğunu ifade etti ve:

"— Cari harcamalarda 500 milyon liralık tasarruf yapacağız. Yatırımlar da tam tahakkuk etmeyeceği için enflâsyon olmıyacak. Zaten emisyona da gitmedik. 200 milyon liralık emisyon, emisyon sayılmaz. Seçimden sonra her şey düzelecek" dedi.

A.P.'nin başı kalabalık arasında

Kuru gürültü

Demirele göre hükümet idaresinde korkak davranmamak lâzımdı. Tek tehlike, seçimden sonra girilecek istikrar ve huzur devresinde AP iktidarı alınca tabii işler bu yola girecekti - piyasadan çekilmiş olan 2 milyar liranın birdenbire ortaya çıkması idi. Bunun da tedbiri vardı.

Olabilir, normaldir!

Bu izahat üzerine AKİS'çi sordu:

"— Bugünkü enflâsyonist belirtilerin köklü sebeplerden değil de, seçim öncesinde hükümetin tavizkâr tutumunu sezen aracıların fiyat arttırmalarından doğduğu ifade ediliyor. Bu konuda ne düşünüyorsunuz?"

Kısa bir tereddüt geçiren Demirel:

"— Valla, elimde millî korunma kanunu yok ki bunu kontrol edeyim" dedi.

Sonra ekledi:

"— Bütün memleketlerde seçimlerde böyle şeyler olabilir. Bunlar normal sayılmalıdır."

Bu teknik konular bir süre daha sohbete konu oldu. Bu arada Demirel, Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanununu değiştireceğini, hükümetin çalışma şeklini Bakanlara daha çok selâhiyet tanınacak şekilde tâdil edeceğini, işçi dövizlerinin arttırılacağını ifade etti. Erzurum konuşmasında Demirelin, yurt dışına işçi gönderilmesini şiddetle tenkit ettiğini hatırlayan AKİS'çi:

"— Beyfendi, işçi dövizlerinden memnun musunuz?" diye sordu.

Demirel:

"— Evet, çok memnunum. Yılda bu gelirlerin 60 milyon dolara çıkarılması için tedbirler aldık" cevabını verdi.

Söyleyecek bir şey bulamayan AKİS'çi, konuyu değiştirdi:

"— Kitlelerin önüne yeni çıkıyorsunuz, bir güçlük çekiyor musunuz?"

"— Hayır, hiç bir güçlük çekmiyorum."

"— Halkla irtibat kurabiliyor musunuz?"

"— Evet, karşımdakilerin gözlerinin içine bakıyorum."

"— Yazılı konuşmaları biraz zor okuyormuşunuz gibi geldi bize?"

"— Evet, yazılı konuşmalardan çok sıkılıyorum. Ama yazılı konuşmam da şart. Çünkü ben sorumluluk taşıyan bir adamım..."

Meydanı geniş bulanlar

Trabzon miting meydanındaki hoparlörler:

"— Ziya Termen kürsüye! Sayın Termen, kürsüden çağırılıyorsunuz" diye telâşlı telâşlı ötmeğe başladılar.

Biraz sonra orta boylu, esmer, kafasının arkasındaki dairevi çıplak bölge hariç, gür saçlı bir adam kürsüde göründü ve konuşmaya başladı. Bu, Çanakkale senatörü Ziya Termendi. Termen, hamâsi giriş cümlelerini fazla uzatmadan sözü Kıbrıs meselesine getirdi ve işin geçmişini izah ederken, "rahmetli Menderesin" dedi. Oldukça büyük bir kalabalığın toplandığı meydan, bu söz üzerine alkıştan gümbürdedi. Termen konuyu biraz daha açtı ve:

"— Kıbrıs meselesi bugün bu durumdaysa suç, İsmet Paşa hükümetlerinindir. Bugün Kıbrıs hâlâ ayakta ise, bu da ,kapatılan Demokrat Parti Hükümetinin eseridir" dedi.

Demirel Trabzonda halk arasında, Jeep'i devrilmeden önce

..ve Allah gazotecileri korudu

Tezahürat büyüdü. Termen bundan sonra Tedbirler Kanununu filân bir tarafa bıraktı, eski devri methederek, 27 Mayıs sonrası ile kıyaslamalara girişti. Bu arada:

"— Hakiki yaşımız 19 olan bir siyasi partiyiz" sırrını fâş eylemekte beis görmedi.

Bu konuların bu derece rahat, böylesine pervasızca eleştirilmesine herkes gibi AKİS'çi de hayret etmişti. Ancak, bir gün önce Ankarada gezi plânlanırken, AP yöneticilerinin ısrarla Çanakkaleyi aradıklarını ve Termeni geziye dâvet ettiklerini hatırlayan AKİS'çi, bu işin içinde bir bit yeniği olduğunu düşündü ve daha sonra Termenle konuştu. Termen hiç çekinmeden durumu açıkladı:

"— Ben daha önce Senatoda bu konularda konuşmuştum. Anayasaya göre, bir Parlâmento üyesi, Parlâmentoda konuştuğu bir konuyu dışarıda da konuşabilir. Ben böylece, bu konularda konuşabilmenin şartını hazırladım. Yani siyasi yatırım yaptım. Kanuna karşı tedbirimi aldım. Bu konularda başka bir Parlâmento üyesi konuşamaz ama, ben konuşabilirim. Zaten Çanakkalede de DP borçları ile CHP borçlarının mukayesesini yapacağım..."

AKİS'çi sordu:

"— Bu yüzden mi burada bu konularda sizi konuşturdular?"

Termen soruya, memnuniyet dolu bir tebessümle:

"— Evet" diye cevap verdi.

Bu olay ,geride bıraktığımız haftanın son günü, Demirelin Karadeniz gezisi sırasında cereyan etti. Demirel ve arkadaşlarının "tavşana kaç, tazıya tut" şeklindeki politikalarını en açık şekilde gösteren bu tertip, seçime kadar sürdürüleceğe benzemektedir.

"Şapkam nerde?"

Demirelin Karadeniz taarruzu. Pazar sabahı saat 7.30'da Esenbogadan başladı. Yine özel bir uçak kiralanmıştı. İlk hedef, Trabzondu. Saat 10'da Dakota tipi BAC uçağı Trabzona doğru inişe geçtiğinde, aşağıda, Demirelin "Müreffeh Türkiye" sloganını tahrik edecek bir tablo belirmişti. Karadenizin mavi suları üzerinde esmer bir delikanlı, süratli ve pahalı bir motorun arkasında su kayağı yapıyordu. Ancak uçak meydana indiğinde ve karşılayıcıların fakir kılıkları farkedildiğinde, su kayağı eğlencesinin bütün trabzonlulara mahsus bir alışkanlık olmadığı derhal anlaşıldı.

Mûtad üzre, alana bir kırat getirilmişti. Bu at biraz sonra ürktü ve uçağın kanadının altına girmeğe kalktı, telâş yarattı. Trabzonda da Demirelin ilk karşılaştığı ses, "Ayakkabımı kaybettim!" oldu.

Demireli açık bir Jeep'e aldılar. Ancak AP'liler, şehre Genel Başkanın

yanında girmek amacıyla Jeep'e doldular. 20 kişiyi taşıyan araba hareket ettikten 40-50 metre sonra âheste bir eda ile yana doğru yattı ve devrildi. Üstündekiler salkım saçak yere döküldüler. Bu arada emektar foto muhabiri Zühtü Örenbaş elinden yaralandı. Demirel alta düşmüştü. Yanına serilen Tevetoğlu, iri göbeği sayesinde, üzerine düşen Haber gazetesinden Can Pulakın yaralanmasını önledi.

Tevetoğlu, kazadan sonra:

"— Beyfendi, ben sizin üzerinize düştüm de kurtuldum" diyen Can Pulaka, şaşkınlıkla:

"— Allah razı olsun" diye cevap verdi.

Jeep devrilince alta düşen Demirel, derhal ayağa fırladı ve ilk sözü -bu söz, AP'lilere göre tarihe geçecektir- şu oldu:

"— Şapkam nerde?"

Demirele hemen şapkasını verdiler, üzerindeki tozları parmağı ile silkeledi ve havaya kaldırıp, kendisinin yaralanıp yaralanmadığını merak eden topluluğa selâm verdi. Bu, bir sıhhat haberi idi. Bu selâmın neden şapka bulunmadan verilmediğini merak edenler, daha sonra sebebi keşfettiler: Demirel selâm tarzını değiştirmişti! Doğu ve Batı Anadoluda yaptığı gezilerde sağ elinin parmaklarını gererek ve kolunu dimdik kaldırarak bir selâm tarzı yaratan Demirel, bu karikatür konusu olunca, derhal vazgeçmişti. Demirel artık şapkasız gezmemekte ve daima şapka ile selâm vermektedir. Bu şapka nefti ile koyu gri arasında, tüylü, kısa kenarlı, yumuşak ve amerikan modasına uygun bir şapkadır.

Trabzonda yapılan mitingde "Türkiyenin yüzde 98'inin müslüman olduğunu ve İmam - Hatip okulları için yapılan yatırımların arttırılacağını" söyleyen Milli Eğitim Bakanı Bilgehandan sonra konuşan Demirel, AP'nin ekonomik siyasetini izah etti, genişlemeyi ve özel sektöre dayanan kalkınmayı övdü, CHP'nin devletçiliğini yerdi ve CHP'liler için:

"— Onların milletin zekâsına, yaratıcılığına ve iş kaabiliyetine inançları yoktur" dedi.

Konuşmasını:

"— Siz benim gözlerimden ne demek istediğimi anlarsınız" diye bağladı.

Konuşması sırasında yine ezan okundu. Bunun üzerine sözlerini kesti ve ezan bitince:

"— Sözlerime bıraktığım yerden huşû ile devam ediyorum" dedi.

Öylesine aşka gelmişti ki, konuşmasının bir yerinde:

"— Kulağıma dedikodular geliyor. Bunlar ahlâksızlardır, bunlar namussuzlardır, bunlar eşkiyalardır" diyerek, birikmiş öfkesini bir güzelce boşalttı.

Öğleden sonra uçakla Samsuna geçildi. Hava alanında Demireli yine açık bir Jeep'e almağa kalktılar. Fakat yorgun Genel Başkan, Jeep'in arka kısmındaki tente demirine sarıldı kaldı. Belden yukarısı Jeep'e girmiş, gerisi ise dışarıda kalmıştı. Bir AP'linin eli yardım olarak uzandı ve Demireli sağ kabasından itti. Olmadı. Bir başka el sol kabaya yüklendi. Fakat Demirelin geri kalan kısmını Jeep'e aktarmak mümkün olmuyordu. Yardımcı ve itici eller beşe, altıya bâliğ olduktan sonradır ki Genel Başkan Jeep'e bindirilebildi.

Demirel daha sonra bir gazetecinin, bu tip sıkışıklık ve kalabalıktan doğan tehlikelerle ilgili sorusuna:

"— İnsan millete güvenince hiç bir şey olmaz" diye cevap verdi.

AP Genel Başkanı Samsunda ve sonraki yerlerde daha çok "millî iradenin tecellisinden" bahsetti. Samsunda bir dinleyicinin, kendisine, "Biz oyu vereceğiz, gerisini siz düşünün" yazılı bir kâğıt gönderdiğini ileri sürerek izahata girişti ve şöyle dedi:

"— Bunun anlamı, 'AP'ye iktidar verilecek mi?' sorusudur. Siz vergi veren, askere giden vatandaşlarsınız. Siz müstemleke ahalisi misiniz? Siz iradenize sahip çıkarsanız, kimse millî iradeye müdahale edemez. Buna teşebbüs edenler, kafalarını taş duvara vuracaklardır!.."

Cehenneme bir bilet

Demirele -garip bir tesadüf-, ertesi gün giftliği Giresunda da böyle bir mesaj gönderildi. Konuşması bittikten sonra kürsüden inmişti. Giresun milletvekili Ethem Kılıçoğlu mikrofona gelerek, Atatürk heykelinin yanındaki CHP'li dinleyicilerin Demirele, "İnönü Menderese ne yaptı ise sana da onu yapacak" yazılı bir kâğıt gönderdiklerini ileri sürdü ve Demirelin buna cevap vereceğini bildirdi. Demirel tekrar ve kabadayı bir eda ile kürsüye çıktı ve şöyle dedi:

"— Millet yolunda, hak yolunda sizi refaha ulaştırmak için yola çıktık. Bu beni nereye götürür? Nereye götürürse, oraya kadar giderim! Türk milleti uğruna darağacına dahi gidilir. Darağacına gitmek, cehenneme gitmek demektir. Ben Demirel olarak, sizin için cehenneme dahi gitmeye razıyım!"

Demirel, Pazar günü tamamladığı Trabzon ve Samsun toplantılarından

A.P.'nin Başı Samsunda
"Önce ekmekler bozulmuş.."

sonra, Giresun, Ordu ve yol üzerindeki kazalara Pazartesi günü, 20 arabalık bir konvoyla, kara yolundan gitti. Giresun, Ordu ve kazalarda yaptığı konuşmalar aşağı yukarı birbirinin aynı idi. Perşembede konuşurken sert bir tepki ile karşılaştı. Kürsünün sol tarafında toplu halde duran bir grup perşembeli:

"— Petrol, ekmek, iş!" diye bağırdılar.

Bir şoför, elindeki çamura benzeyen ekmeği havaya kaldırarak, Demirele sordu:

"— Biz bunu yiyoruz, sen ne yiyorsun?"

AP Genel Başkanı bütün bunları ne duydu, ne de Giresun ve Samsunda aldığı iddia edilen mesajları cevapladığı gibi cevaplandırdı. Bunun üzerine bir perşembeli vatandaş, sesini yükseltti:

"— Afyonla milleti uyut ,uyut!"

Demirelin duymadığı -veya duymak istemediği- bu protesto hareketi, kafiledeki diğer AP'lileri çok kızdırmıştı: Hayır efendim, halk AP'ye karşı olamazdı. O halde bu, suni bir olaydı ve tertiplenmişti.

Mesele böyle alınınca, suçlu da hemen bulundu. Suçlu, başta AKİS muhabiri olmak üzere, gazetecilerdi. Olayı onlar tertiplemişlerdi. Samsun İl Başkanının bu lâfları durmadan tekrarladığını duyan AKİS'çi derhal onun yanına gitti ve sordu:

"— Siz beni tanıyor musunuz?"

"— Hayır, tanımıyorum!"

"— Peki, o halde Perşembedeki olayı benim tertiplediğimi nereden çıkardınız?"

Samsun İl Başkanı Mehmet Ali Ulusoy şaşırmıştı, gözünü başka tarafa çevirerek lâfları ağzında geveledi:

"— Hayır, ben öyle demedim. Zaten ben de böyle bir şeye inanmak istemem. Bana bunu, oradaki tanımadığım köylüler söylediler..."

Bozacıyı şahit gösteren meyhaneciyi hatırlatan bu izah tarzı, dönüş yolculuğunda gazeteciler arasında epey espri konusu oldu.

Demirel Pazartesi gecesi özel uçakla Ankaraya döndü. Memnun görünüyordu Uçakta bulunan bütün yolcuların yanına gidip, ayrı ayrı hatırlarını sorarak, bir de misafirperverlik örneği verdi. Esenboğaya indiğinde, istediği mizansenı bulunca memnuniyeti daha da arttı. Bütün AP ricali merdivenin önünde hazırol vaziyetinde. Genel Başkanı -AP'lilerin ifadesiyle, "Beyfendi"yi- bekliyordu. Terminalin kapısındaki arabaların sayısı ise 70'den az değildi.

Ali Naili Erdem
Son vurgun

Partizanlık

Al gülüm, ver gülüm

Sümerbank İdari İşler Genel Müdür Yardımcısı Bulut Hüsrev Göle, geride bıraktığımız haftanın sonunda birgün, kedisiyle makamında görüşen bir AKİS muhabirine:

"— İnanır mısınız, böyle meseleler aklıma gelince geceleri uykum kaçıyor, uyuyamıyorum" dedi.

Sonra da, çaresizliğin yüzünde çizdiği karışık ifadeyle şöyle devam etti:

"— Sanayi Bakanlığının teklifi üzerine Sümerbanka devredilmesi istenen fabrikanın mali, idari ve teknik durumları incelendi. Ancak, bankalara ve şahıslara hayli borcu olan özel teşebbüse ait bir fabrikanın Sümerbanka devredilmek istenmesi, bizim kârlılık ve verimlilik anlayışımıza uygun değildir. Bu yüzden böyle meseleleri düşündükçe geceleri uykum kaçıyor."

Bulut Hüsrev Gölenin uykusunu kaçıran, halen özel teşebbüsün elinde bulunan Denizlideki Sarayköy Dokuma Fabrikasının, borcuyla birlikte, Sümerbanka devredilmek için girişilen çabadır. Meselenin başlangıcı, bundan iki ay öncesine kadar gitmektedir.

Temmuzun sonunda sıcak birgün, Sümerbank Teknik İşler Genel Müdür Yardımcısı Emin Girayın telefonu acı acı çaldı. Giray telefonu kaldırdığında, karşıdaki ses şöyle dedi:

"— Emin bey, ben Ali Naili Erdem.. Hemen yanıma gelmeniz lâzım."

Konuşma kısa sürdü. AP'li Sanayi Bakanı, meramını bir cümle ile anlatmıştı. Emin Giray, bu konuşmadan sonra apartopar Bakanlığın yolunu tuttu. Fakat, yol boyunca da içi içini yedi. Genel Müdür dururken, Bakanın birdenbire kendisini yanına çağırmasının herhalde bir sebebi olsa gerekti.

Giray, Bakanın odasına girdikten sonra mesele aydınlandı. Korkulacak bir şey yoktu. Erdem, Denizlideki Sarayköy Dokuma Fabrikasının Sümerbanka devredilmesini, bunun için Bankanın gerekli çalışmalara başlamasını istiyordu.

Bu olaydan kısa bir süre sonra Bakan, bu defa da Genel Müdür Rahmi Tuncağılı aradı. Erdem, Tuncağılı hemen her gün telefonla arardı ama, bu defaki isteği personel işlerinin dışındaydı. Ne bir isim yazdırıyor, ne de bir memurun acele tayinini istiyordu. Karşısındakini etkilemek için, sesinin tonunu değiştirerek:

"— Biliyorsunuz herhalde, Saray köydeki dokuma fabrikasını devralmanızı istiyorum" dedi.

Genel Müdür, Bakanın bu fütursuzca talebi karşısında önce hayretini gizleyemedi:

"— Beyfendi ,bu mesele 440 sayılı kanuna aykırıdır" dedi, sonra şöyle devam etti:

"— Sizin, borcuyla birlikte devralmamızı istediğiniz fabrika, iflâs masasına oturmuş bir fabrikadır. Bankalara ve şahıslara, büyük meblâğlar tutarında borcu vardır. Bu fabrikanın Sümerbanka devredilmesiyle, devlet parası kullanılarak, özel teşebbüs iflâstan kurtarılmış olacaktır. Üstelik bizim prensibimiz, işletmelerde kârlılık ve verimlilik esasıdır. Mevzuat gereğince bu talebinizin yerine getirilmesi mümkün olamamaktadır."

Erdemin ağzından, telefonu kapatırken, şu sözler döküldü:

"— Sizden de bir iş çıkmaz ki zaten!"

Seçmene selâm

Sümerbank Genel Müdürlüğü, Bakanın bu telefon emrinden kısa bir süre sonra, fabrikanın bulunduğu Deniz-

liye bir heyet gönderdi. Uzmanlardan kurulu heyet, fabrikada yaptığı incelemeler sonunda hazırladığı raporu Genel Müdürlüğe sundu. Raporda, Bakanın "İle de alacaksınız" dediği fabrikanın yılda 3 milyon lira zarar ettiği, İş Bankası ile Ziraat Bankasına 20 milyon liradan fazla borcu bulunduğu, bundan başka şahıslara da hatırı sayılır derecede borçlandığı, işletmenin rantabl olmadığı apaçık belirtiliyordu.

Raporun Genel Müdürlüğe intikalinden hemen sonra durum, Sanayi Bakanlığına bir yazıyla bildirildi. Yazıda ayrıca, fabrikanın ancak Bakanlar Kurulu kararıyla devralınabileceği, bu takdirde ise Bakanlar Kurulunun, zararın devlet bütçesinden ödenmesini kabul etmesi gerekeceği bildiriliyordu.

Bu yazıyı okurken Ali Naili Erdemin yüzü, doğrusu görülmeğe değerdi. Bir yandan alnındaki terleri siliyor, diğer yandan, okuduğu her cümlenin sonunda elini hiddetle masaya vuruyordu. Özel Kalem Müdürlüğündeki memurlarla, makamının gerektirdiği ciddiyetle bağdaşamıyacak derecede lâübali olan Erdemin, bu durum karşısında derhal harekete geçmesi gerekiyordu. Üstelik fabrikanın ortaklarıyla kendi arasındaki şahıslar, Bakan seçildiği Partinin Denizli milletvekilleriydi. Seçim arefesinde onları da, seçmenin nazarında, çalışıyor göstermek lâzımdı. Böylece, hem seçmene şirin görünülecek, hem Erdem arkadaşlarının yanında "sükse"sini devam ettirecek, hem de özel sektör elinde iflâs bayrağını çekmiş olan bir fabrika Sümerbanka, yâni devletin sırtına yamanmış olacaktı.

Gayretkeş Bakan, meseleyi Bakanlar Kuruluna intikal ettireceğini Bakanlık yetkililerine söylemekte hiçbir sakınca görmedi. Niyetini açıkça ortaya koyduktan sonra da, Sanayi Dairesi Başkan Vekili Nejat Türkbaşı bu konuda bir kararname hazırlamakla görevlendirdi. Bir taraftan kararname hazırlanırken, bir taraftan da Erdem, meseleyi Bakanlıklararası İktisadî İşbirliği Kuruluna getirdi. Buna göre, Fabrikanın, bütün borcuyla birlikte Sümerbanka devredilmesi İktisadî İşbirliği Kurulunda benimsenirse, mesele Bakanlar Kuruluna intikal edecektir. Ancak, seçimlerin çok yaklaştığı bir sırada Bakanlar Kurulu kolay kolay toplanamayacağından, meselenin seçim sonrasına kalacağı sanılmaktadır. Fabrikanın Sümerbanka devri meselesi hâlen İktisadî İşbirliği Kurulunun gündeminde bulunmaktadır.

Devlet malı deniz

Sanayi Bakanlığı ve Sümerbank yetkilileri şimdi, meselenin nasıl hâlledileceğinin merakı içindedirler. Sümerbank yüksek kademelerinde Bakanın bu partizanca teşebbüsünün huzursuzluğu devam ederken, Sanayi Bakanlığı yetkilileri, bunu bir icraat olarak kabul etmektedirler.

Nitekim, bu haftanın başında birgün, AKİS muhabiriyle görüşen Sanayi Bakanlığı Müsteşarı Hayrettin Güleryüz, Sümerbanka devredilmesi için çalışılan Sarayköy Dokuma Fabrikasının, bazı kombinezonlarla kâra geçebileceğini öne sürdü, fakat işletmenin rantabl çalışmadığını itiraf etti. Fabrikanın büyültülüp tek tip imalâta geçmesi halinde verimli olabileceğini iddia eden Müsteşar, bir ara:

"— Ben de olsam, böyle küçük bir fabrikayı istemem" diyerek, gizlemeye çalıştığı endişesini açığa vurdu ve ardından şöyle dedi:

"— Bu durumda tabii ki, fabrikanın kâra geçmesi imkânsızdır. Ancak 100 bin iğlik bir dokuma fabrikası rantabl görülmektedir. Halbuki bu fabrika 5140 iğliktir. Elbette bu durumda herhangi bir kârdan ve verimlilikten bahsedilemez."

Sümerbankın bir yetkilisinin, AKİS muhabirinin soruları üzerine verdiği bilgi ise hayli ilgi çekicidir. Yetkiliye göre, çeşitli bankalara ve şahıslara 22 milyon liradan fazla borcu olan bu fabrikanın gerçek değeri 8 milyon lira civarındadır. Fabrikanın borcuyla birlikte Sümerbanka devredilmesi halinde ise, ödenmesi gerekecek borcun faizi bir hayli kabarık olacaktır. Bankalara olan borcunun faiz oranı yüzde 10,5'a kadar varmaktadır. Bu durumda ise, millî bir müessese olan Sümerbankın, kâr etmek şöyle dursun, her yıl uğrayacağı zarar, uzmanlarca hesaplanan 3 milyon liranın da üstünde olacaktır.

Bir Görüş

Bir Lûgate Bakınca...

Galip KARDAM

C.H.P. medenî bir davranışla bir vaziyet aldı. Ortanın solunda olduğunu söyledi. "Ortanın Solu" derhal bir polemik konusu oldu. Bunun komünistlik olduğunu iddia edenler çıktı, bunu Atatürkün yolundan ayrılmak diye tefsir edenler görüldü.

Birinciler, sahiden söylediklerine inanıyorlarsa o kadar budaladırlar, inanmıyorlarsa öylesine sahtekârdırlar ki kendilerine cevap vermeğe değmez.

Ama, ortanın solunda olmayı Atatürkün yolundan ayrılmak diye ilân edenlere ne demeli? O Atatürk ki, kelimenin tam manasıyla hep ortanın solunda olmuştur.

Büyük Webster Sözlüğünde "sol", "liberal veya radikal", "sağ" da, "muhafazakâr veya gerici" olarak tanımlandığına göre demek oluyor ki "orta" da bu ikisinin ortası anlamına geliyor.

Bunu böylece tesbit ettikten sonra şimdi de bu kelimeler arasında en kötü anlamlara kadar götürülmüş ve götürülmekte olan ve kapsadığı kavram dolayısıyle oralara götürülmesi mümkün de olan "radikal" kelimesi üzerinde duralım. Çünkü aydın ve düşünür çevrelerde artık "liberal", "muhafazakâr" ve "gerici" kelimeleri aşağı yukarı yeter vuzuha kavuşmuştur.

Gene Büyük Webster Sözlüğünde "radikal" kelimesinin politik anlamı, "köklü değişikliklere ve özellikle sosyal yapıda bu gibi değişikliklere taraftar olan" diye tanımlanmaktadır.

Demek oluyor ki CHP'nin "Ortanın Solu"nda olmasının anlamı şudur:

"Biz ne aşırı solu, ne de aşırı sağı tutuyoruz. Bu iki sivrinin ortasına yakın bir yerdeyiz. Bu ikisinin normal, makul ve kendi toplum yapımıza ve geçmişteki yaşantılarımıza uygun olan taraflarını uygulamak niyetindeyiz. Ama bu tutumumuz hiç bir zaman bizim statükocu, yani her şeyi olduğu gibi bırakmak niyetinde olduğumuz anlamına gelmez. Çünkü biz, sosyal yapımızda köklü değişiklikler yapılması gerektiğine kesinlikle inanıyoruz. Bu yüzden de ortanın hareketsiz olan noktasında değil, milletimizin yüzyıllar boyunca omuzlarını çökertmiş ve çökertmekte olan, bugünkü dertlerimizin temel sebeplerini teşkil eden, geçmişin kötü miraslarının kalıntılarından doğan engellerden kurtulmanın tek çaresinin sosyal yapımızda radikal değişiklikler yapmaktan başka hiç bir şey olamıyacağına inanan hareketli tarafındayız."

Bu böyle olunca CHP'yi bu yönden suçlayanlara ister istemez bir soru yöneltmek zorunda kalıyoruz:

"Atatürk devrimi dediğimiz ve dertlerimizin tek çözüm yolunu kapsadıklarına inandığımız o ilkeleri, yukarıdaki yetkili ve teknik tanımlamalara göre solda mı, yoksa ortada mı sayarsınız? Sol kelimesi liberal veya radikal anlamına, radikal kelimesi de sosyal yapıda köklü değişikliklere taraftar demek olduğuna göre durum ne oluyor?"

Yüzyıllar boyunca Türk sosyal yapısının ana temelini teşkil eden halifelik ve padişahlık müesseselerini bir daha dirilmemek üzere yok etmek; sanki Peygamberimizin başından alınıp bize kadar getirilmiş bir gelenek imiş gibi dinimizin ayrılmaz bir parçası saydığımız fesin yerine "gâvur"luk sembolü olan şapkayı giydirmek; kadını daima aşağılık ve bütün haklardan yoksun, satılık bir mal olduğu ilkesine yüzyıllar boyunca körü körüne inanmış bir topluma kadının şerefli, eşit ve elzem bir unsur olduğunu kabul ettirmek; kargacık burgacık anlamsız şekilleri yüzünden asırlar boyunca milletin okur yazarlığını önlemiş olan, ama gene de batıl ve gereksiz din bağlantıları yüzünden kutsal sayılan Arap harflerini ortadan kaldırıp yerine gene "gâvur"luk sembolü sayılmış olan Lâtin harflerini koymak; Müslümanların toplu namaz günü olduğu için yüzyıllar boyunca toplumumuzun hafta tatili günü olan Cuma yerine "gâvur" ların kiliseye gittikleri Pazar gününü kabul ettirmek; Peygamberimizin hicret yılından başlamak üzere sayılan tarih yıllarımız yerine "gâvur" ların Peygamberi olan İsanın doğum yılını tarih yıllarımızın sayısı başlangıcı yapmak; kendi dilimiz olmaktan çıkmış, ama Kuran dilinden geldikleri için kutsal sayılan Arap kelimelerini ve üstün kültür sembolü sayıldıkları için de dokunulmaz sayılan farsça kelimeleri dilimizden atıp yerlerine arı, sade ve çok daha eski türk uygarlığından gelen kelimeleri oturtmak; yüzyıllar boyunca milletin adalet, sosyal düzen ve yaşantısını boyunduruğu altında ezmiş olan ve kökünü sözüm ona dinden alan yasaları bir tarafa itip yerlerine yepyeni ve "gâvur" asılından gelen çağdaş yasalar uygulamak; sözün kısası, bütün toplum yapısını en dip, en gömülü köklerinden, en yüksek, en ince üst filizlerine kadar baştan başa ve radikallerin en radikali bir şekilde alabora edip yepyeni bir şekle sokmak; bütün bunlar C.H.P.'yi "ortanın sol"unda olduğu için yerenlerin kanısınca "sosyal yapıda köklü değişiklikler" değil de nedir? Yani, "radikal" değil de nedir?

Öyleyse Atatürk de "sol" da idi. Ama bu "sol", sosyalizme ve hatta komünizme kadar gidebileceğine, oysa ki Atatürk o tarafa yalnız kesin olarak yanaşmamakta kalmayıp o sivri uca karşı bütün gücüyle cephe de almış olduğuna göre, demek ki Atatürk de "Orta" da, ya "Solun Ortasında" veyahut "Ortanın Solunda" idi. Ama bu "Orta"nın hareketsiz tarafında değil, tam tersine, insanı nerdeyse nefessiz bırakacak kadar hareketli tarafında idi. CHP nin de "Ortanın Solunda" deyimi bu anlama geldiğine göre, demek oluyor ki, "Ortanın solunda" olduğunu yayınlayan CHP nin, Atatürk yolundan ayrılmış sayılması gerektiğini söylemek, gerek Atatürk yolunun, gerek "sol"un, gerek "orta"nın ve gerekse bu millet ve memleketin tek kurtuluş çaresinin, bu sözü söyleyenler tarafından anlaşılmamış olduğundan başka bir anlam taşıyamaz.

T. M. T. F.

Bir cüppenin hikâyesi

Geçtiğimiz hafta Perşembe günü, İstanbul Adliye Sarayı sanki 27 Mayıs 1960 öncesi günlerinden birine tanık oldu. Basın Savcılığının önü gazete fotoğrafçıları ve muhabirleriyle doluydu. İçerde ise TMTF Genel Başkanı Ahmet Güryüz Ketenci ile Coşkun Arıcı ifade veriyorlardı.

Ankara Savcılığından gelen bir yazı ile ifadelerine başvurulan TMTF yetkilileri sadece Genel Başkan ile Genel Sekreterden ibaret değildi. Ankarada da İkinci Başkan Emre İleri, Genel Sekreter Fikret Akıncı ve Ankara Üniversitesi Talebe Birliği Başkanı Yücel Akımın ifadesi alınmıştı. Gençlerin suçu, bir devlet memurunu küçük düşürücü harekette bulunmaktı. Küçük düşürülen devlet memuru ise son günlerde kendisine büyük bir şöhret yapmış olan Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Mehmet Turguttan başkası değildi. TMTF yetkilileri, Mehmet Turguta, üzerinde yabancı petrol şirketlerinin isimleri yazılı bir avukat cüppesi hediye etmişlerdi. Bu hediye, ismi hatıra petrol kelimesiyle birlikte gelen -ve bu yüzden de son zamanlarda "Petrol Mehmet" adıyla anılan- Mehmet Turgutu çok sinirlendirmiş ve cüretkâr öğrencilerin cezalandırılması için hemen teşebbüse geçmişti. AP iktidarı da Mehmet Turgut gibi düşünüyor ve artık "çizmeyi aştıkları" belirtilen TMTF yetkililerine mutlaka bir "ders" verilmek isteniliyordu. Bu yüzden, AP'li Bakanlar, takibat açması için Adliye Bakanını hemen her gün sıkıştırıyorlardı.

Aslında Üniversiteliler, AP ileri gelenlerini ciddi ciddi düşündürmektedir. AP'lilere göre, CHP'li olan ve hatta CHP'liler tarafından yönetilen Üniversite öğrenci teşekkülleri bir büyük problem olarak AP'nin karşısında durmaktadır. Bu yüzden AP'liler, öğrenci teşekküllerinin kendi saflarına veya, hiç olmazsa, olup - bitenler karşısında susmasını bilen kimselerin eline geçmesini istemektedirler! Nitekim bu arzularına nail olmuşlar, kendi politikalarını destekleyen öğrenciler, şimdilik MTTB yönetimini ele geçirmişlerdir.

Zaptedilemeyen kale

AP'lilere asıl korkulu düşler gördürten teşekkül, Türkiyenin en büyük öğrenci teşekkülü olan TMTF'dur. Ne yazık ki, TMTF'nun yönetiminin AP'lilerce "makbul" gençlerin eline verilmesi için gösterilen gayretler hep neticesiz kalmaktadır. TMTF'na bağlı İstanbul Üniversitesi Talebe Birliğinin halen iki başkanı bulunmaktadır. Bunlardan biri, Mehmet Sına Şavata, olağanüstü kongre toplamış ve Talebe Birliğine bağlı bir cemiyetin katılması ile bir günde başlayıp biten kongrede kendisini başkan seçtirtmiştir. Diğer taraftan, Talebe Birliğine bağlı 9 cemiyetin katıldığı kongre 38 gün sürmüş ve başkanlığa Bozkurt Nuhoğlu getirilmiştir. Ancak, Mehmet Sına Şavata Talebe Birliğini yeni seçilenlere vermeyince iş mahkemeye intikal etmiştir. Önümüzdeki ayın 6'sında yapılacak duruşma, İstanbul Üniversitesi Talebe Birliğinin gerçek yöneticilerini tâyin edecektir.

TMTF yöneticileri üzerinde başarı gösteremeyen AP'liler ve onların türküsünü çağıran gazeteler bu defa, tıpkı 27 Mayıstan önce olduğu gibi, öğrencinin, "dersleriyle meşgul olması, başından büyük işlere karışmaması" tekerlemesini tutturdular. TMTF ise AP'ye petrol konusunda açıkça savaş açtı ve karşısına da Enerji Bakanı Mehmet Turgutu aldı.

İşte, AP'yi en çok rahatsız eden mücadele, bu öğrencilerin açtığı mücadeledir. TMTF yayınladığı bildirilerden başka, Genel Başkan Ahmet Güryüz Ketenci imzasıyla partilerin genel başkanlarına ve Başbakan ile Yardımcısı Süleyman Demirele telgraflar çekti. Bu arada gençler, İsmet İnönüye çekilen telgrafta da, İnönünün petrol ve yabancı sermaye konusunda görüşlerini açıklamasını istediler.

Mehmet Turgut önce TMTF yöneticileriyle konuşarak anlaşma yoluna gitmek istedi ve Ankarada iki TMTF yetkilisiyle görüştü. Gençler bu görüşmeye belgelerle ve meseleyi en ince noktasına kadar kavramış olarak çıktılar. Bakan, petrol konusunda zehir zemberek ve rakkamlara dayanarak konuşmalar yapan iki genç karşısında çareyi ricatte buldu ve "bir toplantım var" diyerek gençleri savdı.

Sen de haklısın..

Cumhurbaşkanı Cemal Gürselin, Mehmet Turgutu kabulünden sonra Hürriyet gazetesinde "Bakan haklıdır" şeklinde bir beyanatının çıkması üzerine, TMTF'nun Ankaradaki yöneticilerinden Emre İleri, Hüseyin Günday, Rüştü Bozkurt ve Yıldırım Özalp, Cumhurbaşkanını ziyaret ederek, petrol konusunda niçin mücadele açtıklarını, Bakanın değil, kendilerinin haklı olduklarını nedenleriyle anlattılar. Bunun üzerine Cumhurbaşkanı "Petrolün millileştirilmesini istememek mantıksızlıktır" şeklinde bir beyanat verdi. TMTF'nun karşısında olan ve Mehmet Turgutun politikasını tasvip eden MTTB yöneticileri de "ptrol millileştirilemez" tezi ile Cumhurbaşkanını ziyaret ettiler. Gürsel MTTB'cilere "siz derslerinizle meşgul olun" öğüdünü verdi. Zaten "susmasını bilen" MTTB yöneticilerinin, yönetimi ele aldıklarından bu yana, bir kere İstanbulun fetih yıldönümü günü Ayasofyada ezan okunması için, bir kerecik de "petrol millileştirilemez" diye seslerinin çıktığı görülmüştür.

Bütün bunlar olurken, AP'yi tutan gazeteler, İstanbul Üniversitesinde Komünizmle Mücadele Derneğinin kurulduğunu bildirdiler. Kurulduğu bildirilen dernek, MTTB'nin yöneticilerinden teşekkül ediyordu. Türkiyenin en büyük öğrenci teşekkülünün Mehmet Turguta savaş açtığı bir sırada Üniversite içinde Komünizimle Mücadele Derneğinin şubesinin kurulması son derece mânidardır. Ancak kurulan dernek, daha doğuşunda ölüme mahkûm olmuş ve kurucularından başka kimsenin ilgisini çekmemiştir.

Petrol konusunda Mehmet Turgutu harcamaya kararlı olan TMTF ise, Bursada seçim konuşması yapacak olan Turgutun karşısına çıkmak için program hazırlamaktadır. Turgutun Bursada konuşacağı sırada TMTF da aynı şehirde toplantı yapacak ve petrol konusunu en iyi bilen hatiplerini konuşturacaktır. TMTF yöneticileri, "biz bu meselenin ardını bırakacak değiliz" demektedirler.

Özden Toker Kremlinin önünde
"Moskovada bir türk"

Rusya

Son Perşembe

Moskovada iki günümüz kaldı. Bizim niyetimiz Cuma sabahı Sovyetler Birliğinden ayrılmak, geceyi Viyanada geçirmek ve Cumartesi günü oradan kalkan Panamerican uçağıyla memlekete dönmekti. Fakat ruslar, seyahatin kremasını son Perşembeyle son Cumaya saklayınca program biraz değişti. Mamafih, beni gene de istediğim uçağa yetiştirdiler. Sovyetler Birliğinde "Devlet" bir şey istedi mi, onun yapılamaması imkânsız. Ama bu "Devlet" bazen ancak Kossigin, hatta Brejnev oluyor. Onların bir alt kademesi bile, bakıyorsunuz, size teferruat gibi gelen bir meselede yetkisizlik özlürü söylüyor. Biz Türkiyede bürokrasiden şikâyet ederiz. Fransızlar, bundan dertli bir başka millettir. Bürokrasinin ne olduğu, gidilip Sovyetler Birliğinde görülmelidir. Bugün Rusyada denenen yeni ekonomik tecrübe, bilhassa Batıda "Sosyalist sistemde kâr esası" diye bilinen usul, aslında, Plânı bu bürokrasinin hışmından biraz kurtarmak için girişilmiş bir gayrettir. Perşembe günü bunu etraflı şekilde incelemek fırsatını buldum. Sabahleyin böyle çalışan bir fabrikayı gezdim, ilgililerden bilgi aldım. Sonra Pravdaya gittik. Şimdi, rahatsızlığı artmış bulunduğu için o görevinden ayrılmış olan Başyazar Rumentçief -Rusyanın gözde bir iktisatçısıdır- bana işin teori tarafını anlattı. Komünizm için dikkati çeken bir deneme ve bir gelişme..

Sabah, daha da kıymetli bir gazetecilik hadisesiyle başladı. Dışişleri Bakanlığında, Gromiko beni kabul etti. Sovyet liderlerinin gazetecilerle fazla görüşmek âdeti yok. Çok mecbur kalırlarsa hudutlu bir basın toplantısı yapıyorlar. Bir gazetecinin tek başına Gromiko, hele Kossigin tarafından kabul edilmesi, adeta görülmemiş bir vaka. Zaten ondan dolayıdır ki benim Perşembe sabahı Gromiko ile görüşmem, Cuma sabahı ise tam elli dakika Kossiginin, Kremlinde beni yanında alakoyması Moskovadaki muhabirler çevresinde heyecan yarattı. Akşam bizim elçilikte basınla münasebet işlerini deruhte eden müsteşar Dündar Edizin evinde dünyanın büyük ajans ve gazetelerinin Moskova temsilcileri beni gördüklerinde hep bu "fevkalâde hadise"den bahsettiler. Tatlı bir fransız vardı, "Şunun sırrını bana söyleyin. Aylardır uğraşıyorum, değil Kossigini, değil Gromikoyu, Dışişleri Bakanlığının Basın Şefi Zamyatini göremiyorum. Nedir bunun yolu?" diye ısrar ediyordu.

"— Bilmiyorum ama, türk olursan görebilirsin gibime geliyor.." dedim.

Sahiden de, Kossigin tarafından ilk defa bir gazetecinin kabul edildiğini ve bunun ben olduğumu dünyaya bildirdiklerinde ajanslar, gazeteler bunda, Sovyetler Birliğinin Türkiyeyle yakınlaşma arzusunun büyük rol oynadığını belirtmekte ittifak ettiler. Benim de inancım, bunun doğru bir teşhis olduğudur. Başka bir sebep te, her halde, Sovyetlerin Ankaradaki Büyük Elçisi Rijovun Kossigine olan şahsi yakınlığıdır.

Gromikoyla görüşmemi, Moskovadaki son Cumanın hikâyesi içinde, yani Kossiginle konuşmamı naklederken anlatacağım. Bu iki kabul, daha ziyade birbirini tamamlayan iki hadise oldu. Benim Moskovadaki son Perşembem, asıl, "Liberman Tecrübesi" diye batılı gazetelere akseden yeni iktisadi sistemle dolu olarak geçti.

Sovyetler Birliği bir süredir, tâbir caizse "günü gününe yaşamak" devrinden çıkmıştır. Kullanacağım be-

limeler Batıdaki manalarıyla alınmamalıdır. Bunların rus ölçüleriyle olduğu hep hatırda tutulmalıdır. Sovyetler Birliğinde bir "refah" ve "bolluk" devri açılmıştır. Halk daha rahattır, devlet daha rahattır. Dükkânlar daha dolmuştur, vatandaşlar daha fazla satın alma gücüne sahip olmuşlardır. Bu değişiklik, şimdi yapılan tecrübenin temelindeki sebeptir.

Önce bir ihtilâlden, sonra inanılmaz derecede korkunç bir harpten çıkan Sovyetler Birliğinde devlet, 1920'lerde ve 1945'lerde her sahada muazzam ihtiyaçlarla karşılaşmıştır. O zaman görevinin, bu ihtiyaçların en kabalarını en süratli şekilde karşılamak olduğuna inanarak plânını ona göre yapmıştır. Şimdi, diyelim ki, bu ihtiyaç elbiseyedir. Sovyet vatandaşına evvelâ bir elbise vermek lâzımdır. Elbise, kumaş demektir. Plânı tepede hazırlayanlar ihtiyacın yılda 20 milyar metre olduğunu hesapladılar mı artık bütün fabrikalar sağ elleriyle ve sol elleriyle, bu 20 milyar metre kumaşı hazırlamak için seferber haldedirler. Kumaşın kalitesi, ikinci derecede bir unsurdur. Fabrikalar hedef diye, kendilerine tepeden verilen normları bilmektedirler. Bu normlar gerçekleştirilmedi mi, idareciler o zaman hesap verme durumuna düşmektedirler. Ama norm tutulmuş ta, kumaş berbatmış. "Herkese bir elbise" parolasının hüküm sürdüğü Sovyetler Birliğinde bunun önemi yoktur.

Herkesin bir elbiseye muhtaç olduğu Sovyetler Birliğinde bu kumaşların, bu kumaşlardan yapılan elbiselerin kapışılmamasına imkân yoktur. Ancak, herkes üstüne geçirecek bir şey buldu mu ve satın alma gücü de bir ikinci elbiseye yetecek hale geldi mi elbette ki sovyet vatandaşı da daha titiz olmakta, bir seçim yapmaya çalışmaktadır. O zaman, harıl harıl imal edilen kumaşlardan iyi kaliteliler müşteri bulmakta, diğerleri depolarda birikmeye başlamaktadır. Fakat plân, tepede, müşterinin talebine göre hazırlanmamaktadır ki.. Tepedekiler hem müşterinin arzularını yakından takip edememektedirler, hem de umumi ihtiyacı kâğıt üzerinde bilmektedirler. Bu yüzden, piyasada bambaşka bir hava eserken, plânın tabiatı icabı fabrikalar hâlâ, sağ elleriyle ve sol elleriyle her yıl 20 milyar metre kumaş yapmaya devam etmektedirler. Aşağıdaki hava yukarıya gidecek, bu havanın ihtiyaçlar üzerindeki tesiri orada hesaplanacak, plân ona göre değiştirilecek, yeni normlar aşağıya gelecek.. Bu arada, hiç bir satış imkânı bulunmayan ve stok halde kalmaya mahkûm bir 20 milyar metrelik kumaş daha yapılmış olmaktadır. Sovyet ekonomisi istisnasız her sahada böyle bir israfın, hesapsızlığın, ticari zihniyet yokluğunun zararlarını çekmiştir. Sovyet vatandaşının tercih imkânı arttıkça da stokların hacmi korkunç ölçüde büyümüştür. Bunun dayanılamayacak hale aldığının görüldüğü gün, yeni tecrübeye sovyet iktisadının kapıları açılmıştır.

Denemenin felsefesi budur.

Biz sabahleyin, Gromikonun yanından ayrılıp Bolşeviçka fabrikasına gittiğimizde bizi 35 yaşında, çok rus kadını gibi hafiften tombalak, güzel yüzlü Gospodina Kuzmietsova karşıladı. Gromikoyla konuşmamda da tercümanlık yapmış bulunan Leonid, Gospodina Kuzmietsovayı müessesenin müdür yardımcılarından biri olarak tanıştırdı. Bolşeviçka fabrikası, hazır erkek elbisesi yapıyor. Moskovanın hemen içinde. Büyük bir bina. Altında dükkânı var. Bolşeviçka daha ziyade bir müessese. Üç fabrika. 1962 sonunda kurulmuş. İmalâtı, günde 2500 erkek elbisesi. Yani, muazzam bir iş. Bunlar 19 mağazada satılıyor. Mağazaların ikisi kendilerinin. Tabii, ötekiler de devletin. Ama, başka bir zincire mensup. Bolşeviçka 1 Temmuz 1964 ten itibaren yeni sisteme çalışıyor. Gospodina Kuzmietsova 1965'in 1 Temmuzundan itibaren 400 fabrikanın böyle çalışacağını söyledi. Rumientçefe göre, sayı daha da yüksek olacak. Zira alınan ilk neticeler ümit verici bulunmuştur.

Güzel yüzlü müdür yardımcısı akıllı bir kadın. Yeni sistemin özelliklerini iyi belirtmeyi biliyor. Yeni sistem, piyasaya göre imalât yapmak esasına dayanıyor ya.. Bolşeviçkada, yeni bir şube kurulmuş ve yetkiyle faaliyete geçmiş: Ticaret şubesi. Eski sistemde bir rus fabrikası için ticaret şubesi, iktisadi etüdler dairesi, ticaret ve iktisat uzmanları lüzumsuz mefhumlardır. Zaten bunlar o sistemde bir rus fabrikasının bünyesine girmemişlerdir. Ticaret uzmanı, iktisat uzmanı neyi inceleyecek? Tepeden fabrikaya deniliyor ki: Sen bu kadar miktar şu malı yapacaksın! Bunun satışıyla, sürülmesiyle fabrikanın bir ilgisi yok. Siparişi veren devlet onu oradan alıyor, satacak olan mağazaya veya, yapılan bir âletse, onu kullanacak olan öteki fabrikaya gönderiyor.

Bolşeviçkayı gezdiğime göre misali kumaş ve elbise üzerine vermekte devam edeyim. Yeni sistemden önce

Moskovanın yeni ve büyük caddelerinden biri
Zengin sosyalizminin eserleri

Bolşeviçka, yapacağı elbiselerin kumaş siparişini de bizzat vermemekteydi. Bolşeviçkanın kumaş siparişi diye bir şey yoktu. Bolşeviçkaya şu kadar kumaş veriliyordu ve bunlardan şu kadar elbise yapması isteniliyordu. O itibarla, bir iktisat ve ticaret şubesinin Bolşeviçka gibi bir müessesede bulunmamasını yadırgamamak lâzımdır.

Gospodina Kuzmietsova:

"— Şimdi, bizim ticaret dairemiz birinci plânda önem kazandı. Onun müdürü, teknik başmühendisin seviyesinde. Etrafında yeni ve genç iktisatçılar var. Bunlar, piyasa araştırmaları ve maliyet tesbitleri yapıyorlar. Müessesenin kâr etmesine çalışıyorlar" dedi.

Yeni çalışma sistemi gözönüne getirilecek olursa bu yeni dairelerin lüzumu ortaya kendiliğinden çıkmaktadır. Bolşeviçkanın elbiselerini satan 19 mağaza var ya.. Bunlar artık siparişlerini Bolşeviçkaya kendileri veriyorlar. Diyorlar ki: Bize şu renk, şu kalite kumaştan yapılmış şu biçimde şu kadar; bu renk, bu kalite kumaştan yapılmış bu kadar elbise lâzım. Ticaret dairesi kollarını sıvıyor ve ham malzemenin tesbiti, piyasa şartları ve bunların siparişi için çalışmalara girişiyor. Zira artık mağazalar elbiseleri nasıl doğrudan doğruya Bolşeviçkaya sipariş ediyorlarsa Bolşeviçka da kendisine bu imâlâtı yapmak için gerekli malzemeyi bizzat sipariş ediyor. Kumaş fabrikasına diyor ki: Bana şu renk, şu kalitede şu kadar metre; bu renk, bu kalitede, bu kadar metre kumaş lâzım. Düğme fabrikasına diyor ki: Bana şu renk, şu kalitede, şu boyda şu kadar pantalon, şu kadar ceket, şu kadar cep düğmesi lâzım. Astar için aynı şey, pamuk için aynı şey. Herkes siparişi kendisi verdiği için, malı teslim alırken bakıyor: Arzusuna uyuyor mu, uymuyor mu diye. Artık öyle, her gelen mala eyvallah demek yok. Beğenilmeyen mal geri çevriliyor.

Bolşeviçka, dedim ya, bir hazır elbise fabrikası. Ama, bu ağır endüstride de, hafif endüstride de böyle. Piyasanın talebi, ticarî bir zihniyet çalışmalara hâkim. Müesseseler tabiî hâlâ bir büyük çarkın dişlileri. Yani, plân esası zedelenmiş değil. Her şey bir çevcevre içinde toplanıyor. Ama bu yeni sistemde müesseseler daha bir şahsiyete sahip ve plânlamanın malzemesi daha fazla aşağıdan yukarıya doğru geliyor. Bunlar yukarda değerlendiriliyor ve plân daha az kâğıt üstünde oluyor.

Rusyada yapılan bir baraj
Siparişi artık alıcılar veriyor

Bu sistem, Bolşeviçkaya -ve tabiî aynı usulle çalışan öteki fabrikalara- başka bazı değişiklikler daha getirmiş. Evvelden işçiler parça başına para alırlarken bugün, kaç gün çalıştılarsa ona göre maaş alıyorlar. Müessesenin kâr fonuna evvelce kârın yüzde 3'ü giderken şimdi yüzde 4'ü gidiyor. Bu, çalışanların özel durumlarında daha bir iyileşme sağlıyor. Daha çok kimse dinlenme evlerine gidebiliyor, izci kampları kuruluyor. Sosyal hizmetler, müessese çerçevesinde daha iyi görülüyor. İşçilerin primi kâr fonundan değil, maaş fonundan veriliyor. Fakat bir işçi "altın elli usta" oldu mu ayrıca kâr fonundan da para alıyor. Bu, komünist sistemdeki teşvik metodlarından biri. Müessesenin kârının o müessesede çalışanlara intikali böyle oluyor. Yoksa bu fazlalık, kapitalist sistemde olduğu gibi dağılmıyor. Tabiî, müessesenin bir maliki yok. O itibarla artan kârın onun cebini şişirmesi bahis mevzuu değil. O yolde, devletin kendisi bulunuyor. Fakat fazla kâr, Batıda bazen sanıldığı gibi müessesenin emekçileri arasında da taksim edilmiyor. Sosyal fon zenginleşiyor, daha fazla sosyal hizmet yapılabiliyor.

Sistemin kapitalist esaslardan bi[r] başka farkı, satış fiyatlarının piyas[a] ve serbest rekabet ölçülerine göre de[ğil], devlet tarafından başka ölçüle[r] gözönünde tutularak tayin edilmes[i]. Tabiî bu, büyük kârlara imkân bırak[mı]yor. Zaten yeni usulün asıl meseles[i] de, bu kârdan ziyade Sovyetler Birliğ[i] ekonomisinin en büyük rahatsızlığ[ı] olan stok hastalığını mümkün nisbe[t]inde tedavi etmek. Fakat bürokrasi[]nin bu tecrübede dahi zararlı bir r[ol] nisbetine sahip olduğu muhakkak.

Ben, durumu bundan yıllar önce[ye] nazaran muhakkak ki çok iyileşm[iş] olan Sovyetler Birliğinin yeni ekonom[i] olan Sovyetler Birliğinin yeni ekonom[i] özelliklerini incelerken ruslar eşin[i] bir elbise defilesine götürdüler. Rus ka[]dınının giyim husustındaki merakın[ı] arzularını ve imkânlarını daha önc[e] söylemiştim. Moskova, artık elbise de[]filelerinin yapıldığı bir başkent halin[e] gelmiştir. Bununla, rusların böyle b[ir] imkâna şimdiye kadar sahip olmadık[]larını ifade etmek istemiyorum. Def[i]leler bir memleketin imkânlarının d[e]li sayılsaydı Türkiye ne kadar parla[k] bir durumda olurdu. Bizde bir mut[lu] azınlığın vaktini defilelerde ve bol p[ara]

ra kazanan açıkgöz kadın terzilerine elbise siparişi vermekle geçirmesini, memleket işlerinin pek tıkırında gittiğinin âlâmeti olduğuna inanan, her halde çok kimse yoktur.

Ekonomide yeni bir sistem, batılı başkentlerde olduğu gibi şık elbise defileleri, satın alırken tercih imkânına kavuşmuş bir müstehlik zümresi, her eve konulmuş bulunan radyo, televizyon, buz dolabı ve dikiş makinesi.. Bunlar aslında hep, birbirini tamamlayan ve bugünkü Sovyetler Birliği hakkında toplu fikir veren unsurlar. Sistem tartışmalarına girmeksizin söylenecek şey, Sovyetler Birliğinin yarım asırlık bir çaba sonunda sadece dünyanın iki büyük kuvvetinden olmadığı, fakat zengin milletler safına da ayağını attığıdır. Bu, komünist idarenin ölçülerinde de değişikliklere yol açmış bulunuyor.

Eğer çok kaba çizgileriyle ifade etmek gerekirse, Batı Kapitalizmi ne kadar sosyalistleşiyorsa Sovyetler Birliği komünizmi o nisbette liberalleşiyor. Batı Kapitalizmi, Marksın meşhur eserini yazdığı günlerdeki sistem midir? Kapitalist sistem içinde işçi, köylü, çiftçi, yani sermaye sahibi olmayan varlıksız sınıf Marksın tablosunu çizdiği durumda mıdır? Böyle olmadığı, Batı Kapitalizmi 1900'lerden itibaren kendini toplamaya başladığı içindir ki Avrupa iki büyük harp sonrasının iki büyük tehlikesini komünist olmadan atlatmaya muvaffak olmuştur. Ne Birinci Dünya Harbini, ne İkinci Dünya Harbini takip eden senelerde bir tek Avrupa memleketi, rus işgali altına düşmeden komünist olmuştur. Eğer İkinci Dünya Harbinin sonunda Doğu Almanyalar, Macaristanlar, Rumanyalar, Çekoslovakyalar rus bölgesi olarak kabul edilmeseydiler oralarda komünist idareyi kuranların âkıbeti böyle olmaz. Liebknecht'lerin, Luxemburg'ların, Bela Kun'ların âkıbeti gibi olurdu.

Şimdi, sağ ortaya yanaştıktan sonra ortaya soldan bir yanaşma Sovyetler Birliğinde cereyan ediyor. Sosyalistlerin bir çok prensibini benimsediği için Batı komünist mi olmuştur? Hayır. Aslında, oralarda komünizm bir "gıpta edilen rejim" olmaktan çıkarılmıştır. Bugün Sovyetler Birliği, bir takım tedbirler ve liberal davranışlarla kapitalizmi rus halkı için bir "gıpta edilen rejim" olmaktan çıkarmaya bakıyor. Bunda, elbette, verim bakımından tesiri daha kuvvetli metodların benimsenmesi arzusu ve lüzumu da rol oynamaktadır. Sovyetlerin kapitalistleştiklerini iddia edenler yanılıyorlar. Sovyetler Birliği hep [illegible] çin dedir.

Ama aynı rejimin özellikleri, fakirlikle ve zenginlikle [illegible] Meseleye fark- bu

Moskovada kadın elbisesi defilesi

Ye kürküm, ye!

Batı Almanya

Erhard gene başta

Federal Almanya düzeninin kurulmasından buyana yapılan genel seçimlere giden günlerde, Batı Berlin Belediye Başkanı Willy Brandt'ın başkanlığındaki Sosyal Demokratlar, işbaşına geçebilmek için, yalnızca bir şeye güveniyorlardı: Halkın yirmi yıla yakın süren Hristiyan Demokrat iktidarından bıkmış olması!. Ancak, geçen haftanın sonunda yapılan seçimler Willy Brandt ve arkadaşlarının bu güvenini kötü biçimde boşa çıkarmış bulunuyor. Pazar günü sandık başına giden batı almanyalı seçmenler, verdikleri oylarla, Erhard'ın partisini bir dönem daha iktidarda bırakmışlardır.

Bugünkü mâmur ve müreffeh Batı Almanyanın mimarı olarak tanınan Erhard'ın başkanlığında seçimlere katılan Hristiyan Dmokratlar, verilen oyların yüzde 47.5'ini, Bundestag'daki koltukların da 242'sini almışlardır. Oysa, Hristiyan Demokratlar, Adenauer'in liderliğinde katıldıkları 1961 seçimlerinde oyların yüzde 45.3'ünü, koltukların da 242'sini almışlardı. Geçen haftanın sonuçları, parti yöneticileri tarafından gösterilen bütün tereddütlere rağmen, Erhard'ın seçmenlere Adenauer'den daha sempatik geldiğini açıkça ortaya koymaktadır.

Öteyandan, Sosyal Demokratların aldığı sonuçlar da, 1961 seçimlerine bakarak, daha iyidir. Bu parti geçen hafta, aldığı oyları 36,2'den 39.2'ye, Bundestag'daki koltuk sayısını da 190 dan 201'e çıkarmıştır. Fakat, bütün bu ilerlemeye rağmen iktidarı beşinci defa elden kaçırmaları Sosyal Demokratlarda büyük bir hayal kırıklığı yaratmıştır. Hatırlanacağı gibi, bu parti, 1961 seçimlerine de Willy Brandt'ın başkanlığında katılmıştı. Uğradığı ikinci yenilgiden sonra, artık Brandt'ın parti liderliğini elinde tutması çok zorlaşmıştır.

Son seçimlerde en çok kayıba uğrayan parti, Hristiyan Demokratların koalisyon ortağı olan Hür Demokratlardır. Bunların Bundestag'daki koltuk sayısı 67'den 48'e düşmüştür. Bununla beraber, çoğunluğu sağlayabilmek için, Erhard gene Hür Demokratlarla işbirliği yapmak zorundadır.

Ludwig Erhard evinde eşiyle
Yakayı kurtardı

Fransa

Tehlikeli bir rakip

Önümüzdeki aylarda yapılacak fransız başkanlık seçimi, doğrusunu söylemek gerekirse, şimdiye kadar kimsede heyecan yaratmıyordu. Bugüne kadar solun ve aşırı sağın çıkardığı adaylar kendi blokları içinde birlik ve güven yaratamadıkları için, hemen herkes, bu seçimleri General De Gaulle'ün, eğer o katılmazsa onun seçeceği adayın -ki her fransıza göre bu, Pompidou olabilirdi- büyük farkla kazanacağını düşünüyordu. Hele fransız solcularının Marsilya Belediye Başkanı Gaston Defferre'i sol blokun tek adayı olarak öne sürme yolunda yaptıkları deneme tam bir başarısızlıkla sona erince, seçim kampanyasının tek heyecanı da ortadan kalkmış, meydan bütün bütüne De Gaulle'e kalmıştı.

Oysa, bugüne kadar böylesine heyecansız geçen kampanya, geçen hafta birdenbire kızışıvermiştir. Bunun başlıca nedeni, komünistler de dahil, bütün fransız solcularının tek bir aday çevresinde birleşmeyi nihayet becerebilmeleridir. Bu aday, IV. Cumhuriyet döneminde çeşitli kereler Bakanlık görevi almış olan François Mitterrand'dır.

Adaylığını koyduğu günden başlayarak demokratik solun desteğini sağlayan Mitterrand'ın seçim şansı, büyük ölçüde, Fransız Komünist Partisinin davranışına bağlıydı. Eğer bu parti de desteğini solcu adayın arkasına koyarsa, General De Gaulle'ün karşısına ciddi ve tehlikeli bir rakip çıkmış olacaktı. Komünist Partisi, bu desteği vermeden önce, Mitterrand'la bir pazarlık masası başına oturmak ve belli bir program etrafında anlaşmak istemiştir. Fakat Mitterrand, kendi programının yeteri kadar açık olduğunu ve isteyenin bu programa bakarak istediği tutumu takınabileceğini söyleyerek, bu pazarlığa yanaşmamıştır. Fakat Komünist Partisi, buna rağmen, geçen hafta ortasında Mitterrand'ı desteklemek kararını almıştır.

Aslında De Gaulle'e oy verecek bağımsız ve ortada bulunan fransızları da kendi safına çekebilmek için, Mitterrand seçim alanına oldukça ılımlı bir programla çıkmış bulunuyor. Öyle ki, sanki General De Gaulle'ün ileri sürdüğü her fikri biraz yumuşatarak benimsemiş durumdadır. Meselâ, NATO'nun değiştirilmesi konusunda General De Gaulle'le aynı düşüncede olduğunu söylemekte, fakat sözlerine Fransanın batılı dostlara muhtaç olduğunu eklemeyi unutmamaktadır. Aynı biçimde, birleşik bir Avrupaya inandığını ileri sürmekte, fakat bu bir-

Maç devam ediyor !

Yunanistanda, Kral II. Konstantin ile ihtiyar demagog Papandreu arasındaki maçın dödüncü raundunda, Kral ilk defa olmak üzere sayı hesabıyla galip gelmiş bulunuyor. Konstantinin ikinci raundda öne sürdüğü, fakat Papandreu karşısında ringe bile çıkmadan selâmeti sıvışmakta bulan Stefanopulos, bu sefer ihtiyar politikacıyı köşeye sıkıştırıp Yunan Meclisinden güven oyu almasını becerebilmiştir. Stefanopulosun bu başarıyı sağlaması, ancak, Millî Radikal Birlik Partisinin 99, İlerici Partinin 8 ve Merkez Birliğinden ayrılan 45 milletvekilinin desteği sayesinde olmuştur. Buna karşılık, Merkez Birliği içinde Papandreuya sâdık kalan 126 milletvekili ile aşırı solcu EDA'nın 22 milletvekili, yeni hükümete güven oyu vermemişlerdir.

Bu dördüncü raunddaki döğüşün başlıca iki özelliği vardır. Bunlardan birincisi, Merkez Birliği içindeki parçalanmanın büyümesidir. Gerçekten, görüldüğü gibi, Papandreunun başlangıçtaki 171 kişilik çoğunluğu, bu raund sonunda 126'ya düşmüştür. Kral ve taraftarları, bu parçalanmanın gün geçtikçe daha büyüyeceğini ve ihtiyar politikacının kuvvetini hergün biraz daha kaybedeceğini ummaktadırlar. Ancak, Meclis içindeki kuvveti parçalansa bile, Papandreunun sokaktaki desteğinin gene eskisi kadar sağlam olduğunu gösteren belirtiler vardır.

Dördüncü raunddaki döğüşün ikinci özelliği, yunan partileri arasındaki yeni bir topluaşmanın başlamasıdır. Gerçi Atinadan alınan haberler hem Radikal Millî Birlik Partisi lideri Kanellopulosun, hem de İlerici Parti lideri Merkezinisin Stefanopulos hükümetini -yapacak başka seçimleri olmadığı için- iç kırıklığıyla desteklemek zorunda kaldıklarını gösteriyor. Eğer yunan kamuoyu kısa sürede Papandreunun arkasından gitmekten kurtarılamazsa, önümüzdeki seçimlerde bu iki parti herhalde önemli kayıplara uğrayacaklardır. Ancak, şimdi gösterdikleri davranıştan sonra, bu partilerin kaderlerini Stefanopulos ve arkadaşlarıyla birleştirmekten başka çareleri kalmamıştır.

Yeni yunan seçimleri ne zaman yapılacaktır? Maçın önümüzdeki raundlarının kaderini tâyin edecek düğüm buradadır. Stefanopulos, Meclis önünde yaptığı konuşmalarda, durum elverir elvermez yeni seçimlere gidileceğini söylemiştir. Herhalde bugünkü iktidar, eğer sokaktan şiddetli bir baskı gelmezse, uzun bir süre durumu elverişli görmemek eğilimindedir. Fakat Papandreunun aklında yatan en geç tarih, 1966 Ocağıdır ve hükümet üzerine bu konuda baskı yapmaya bütün gücüyle devam edecektir.

---

leşmenin Avrupa halklarının ortak rızasıyla olması gerektiğini söylemektedir. Hele De Gaulle'cüler dışındaki siyasi partilerin şiddetle yerdikleri başkanlık düzeni konusunda takındığı tavır daha da şaşırtıcıdır. Mitterrand'a göre, V. Cumhuriyetin Fransaya getirdiği düzen faydalıdır, fakat General De Gaulle tarafından yapıcı bir biçimde kullanılamamaktadır.

Yeni bir işbirliği

Durum böyle olduğu halde, partinin ortodoks kanadının ve gençlik kollarının şiddetli muhalefetine rağmen, Fransız Komünist Partisini Mitterrand'ın arkasında yer almaya zorlayan etkenler nelerdir? Gerçekten, aldığı bu kararla, Komünist Partisi 1947 yılından buyana ilk defa olmak üzere, diğer solcu partilerle işbirliği yapmaktadır. Hatırlanacağı gibi, bugünküne benzer bir işbirliği, 1936-37 yıllarında, Léon Blum tarafından kurulan Halk Cephesi içinde de yapılmıştı. Aynı biçimde, 1905'ten 1936'ya kadar da, kurulan kabineler içine girmemekle beraber, komünistler diğer sol partiler tarafından kurulan hükümetleri desteklemekte hiçbir sakınca görmemişlerdir.

Fransız siyaset sahnesini iyi bilen yorumcular, Komünist Partinin yirmi yıla yakın bir inzivadan sonra yeniden öteki sol partilerle işbirliği yapmasını dünyanın değişen gerçeklerine bağlıyorlar. Artık Fransız Komünist Partisi Stalin devrinde olduğu gibi günün birinde tek başına iktidara gelmeyi düşünmemekte, buna karşılık, öteki solcu partiler de Fransanın günün birinde sovyetleşeceğini akıllarına bile getirmemektedirler, bu bir! Komünist partiler arasındaki bölünme Avrupadaki komünist partilerini daha bağımsız bir duruma sokmuştur, bu iki!. Diğer solcu partilerle işbirliği yapmadığı sürece, Komünist Partisi, oylarının donup kalacağını anlamıştır, bu da üç!.

Fransız komünistleriyle sol partiler arasında başlayan bu işbirliğinin hangi yönde gelişeceği asıl seçimlerden sonra belli olacaktır.

Keşmir

Huzursuz barış

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin kesin ve kararlı ateş-kes çağrısına uyarak Hindistan ve Pakistan o kadar şevkle sarıldıkları silâhları bıraktıkları zaman, bunu herkes büyük bir ferahlıkla karşıladı ama, doğrusunu söylemek gerekirse, ateşli savaşçıların bu davranışına pek şaşan da çıkmadı. Çünkü, Güvenlik Konseyi bu çağrısını yaptığı sırada her iki taraf da güçlerinin son noktasına gelmişlerdi ve görünüşü kurtaracak bir arabulucu bekliyorlardı.

Bununla beraber, ateşin kesildiği günden buyana geçen olaylar, tarafla-

Eyüp Han
Tuttu ve kopardı

rın, dünya kamuoyuna, sanki silâhı istemeye istemeye bıraktıklarını göstermeye çalıştıklarını ortaya koymaktadır. Bir kere ne Hindistan, ne de Pakistan, Güvenlik Konseyi kararındaki 5 Ağustos 1965 tarihindeki sınırlara çekilmek hükmünü dinlemek niyetindedirler. İkincisi, fırsat çıktıkça her iki taraf da yeniden silâha sarılmakta ve sınırlar boyunca yeni çarpışmalar olmaktadır. Ancak, gene her iki taraf da silâhlı çatışmadan boyunun ölçüsünü aldığına göre, bir kere daha geniş çaplı bir savaşa girişmeleri beklenemez.

Şimdi bütün dikkatler Keşmir anlaşmazlığına bulunacak siyasi çözüm yoluna dönmüş bulunuyor. Pakistan, savaş sırasında askeri bir başarı kazanamamakla birlikte, Keşmir meselesini bir milletlerarası mesele yapmasını becermiştir. Ancak, Hindistan şimdiye kadar Birleşmiş Milletlerin çeşitli defalar tavsiye ettiği plebisit yoluna girmeyi reddettikçe, bu anlaşmazlığa milletlerarası bir çözüm yolu bulunması son derece güçtür. Savaş, bu gerçeği bir parçacık bile değiştirebilmiş değildir.

Geride bıraktığımız hafta Pakistan Dışişleri Bakanının ağzından, eğer üç ay içinde Keşmir anlaşmazlığı plebisit yoluyla halledilmezse, Birleşmiş Milletler teşkilâtından çekileceğini bildirmiştir.

İKTİDAR ADAYLARI

İffet Aslanın incelemesi, Gerçek Yayınları Politika Dizisi I, Ankara 1965, Balkanoğlu matbaası, 168 sayfa 750 kuruş. İsteme adresi: Turgut Reis caddesi 14, Tandoğan - Ankara.

İffet Aslan, köklü ve esaslı bir iktisat tahsili görmüş, Amerika dahil, dünyanın çeşitli ülkelerini gezmiş, sonunda gazetecilik ve yazarlığı kendisine meslek edinmiş bir kimsedir. Gazeteciliğin araştırma ve inceleme yazarlığı bölümünde fıkracılıktan daha çok başarı göstermiş ve kişiliğini isbat etmiş bir yazar olarak İffet Aslan, 1965 milletvekilli seçimlerinin arefesinde esaslı bir inceleme yapıp yayınlamıştır.

İffet Aslanın yaptığı bu inceleme, seçimler arefesinde, Türkiyenin siyasi partilerinin lider kadrolarının fikirlerini - şayet varsa - ortaya koymak amacındadır. Yazarın kendi kurduğu Gerçek yayınevinin politika dizisinin ilk kitabı olarak yayınlanan "İktidar Adayları" adlı kitapta, seçimlere katılan ve katılamayan yedi partinin liderleriyle yapılmış konuşmalar yer almaktadır. Bu partiler sırasıyla AP, CKMP, MP, YTP, SDP, TİP ve CHP'dir. Yedi partinin lider kadrolarından 42 kişinin, Türkiyenin çeşitli dertleri ve meseleleri hakkındaki görüşlerini tatlı bir röportaj havası içinde veren kitabını yazar şöyle tanıtmaktadır:

"Bizleri yönetmek imtiyazını elde etmek için yarışan partilerin gerçek hüviyeti nedir?

Bu soruyu cevaplandırmadan oyunu kullanan seçmen, oyunu lâyıkıyla değerlendirememiş, israf etmiş olur. Bu, hür vatandaşlık hakkını bizzat inkâr etmekten başka bir şey değildir.

Bu kitap size bizleri yönetmek imtiyazını elde etmek için yarışan partilerin gerçek hüviyetlerini başlıca kanatlarının temsilcilerinin ağzından tanıtıyor."

İffet Aslanın kitabında İnönü ve Demirel ile bir de, şayet liderden sayılırsa, Bölükbaşının görüşleri yoktur. Buna karşılık, yedi partinin lider kadrolarından 42 kişi ile tek tek yapılan uzun görüşmelerin partileri yöneten kişilerin fikirleri hakkında tam bir fikir vermesine ve bunların, partileri içindeki yerlerini ayrı ayrı belirtmeye özel bir dikkat gösterilmiştir. AP de Bilgiçten Aydın Yalçına, CHP de Aksaldan Öztraka ve Eyüboğluna, Kurutluoğluna, Feyzioğluna ve Erime kadar, çeşitli eğilimlerdeki liderlerle yapılan bu görüşmelerin, 10 Ekimde yapılacak seçimler arefesinde tek tek ve dikkatle okunmasında gerçekten büyük faydalar vardır. Bu iki büyük partinin dışında, öteki partilerin de lider kadrolarını, fikir plânında en ufak ayrıntılarına kadar ortaya koyan "İktidar Adayları" adlı kitap, sadece seçimler arefesinde değil, seçimler sonrasında da, bizi yönetmek iddiasındakilerin ne menem kişiler olduklarını ortaya koymak bakımından okunması, el altında bulundurulması zorunlu bir kitaptır.

★

TOPRAK AĞRISI

Yılmaz Gümüşbaşın röportajı. Toplum Yayınları 16, Ankara 1965, Başnur Matbaası, 71 sayfa 3 lira. İsteme adresi: P.K. 176 - Ankara.

"Toprak Ağrısı" bir sürekli röportajdır. Topraksız köylünün derdini, çilesini dile getiren, topraksız köylüler arasında yaşanarak, onlarla konuşularak, onlar konuşturularak yazılmış bir röportaj... Genç, ama yazarlık niteliği gençliğini çok aşmış bir gazeteci olan Yılmaz Gümüşbaş, Çukurova, Maraş, Gaziantep, Urfa ve Mardin çevresinde yaptığı geziler sonunda hazırladığı bu röportaj için şöyle demektedir: "Konum topraksızların, toprak adamlarının ve toprak sahiplerinin hazırlıkları yapılan toprak reformu hakkındaki görüşlerini öğrenmekti. Onbeş gün onları dinledim. Çok üzgünüm ki, gazeteme elli sayfalık bir ağıttan başka bir şey getiremedim. Çünkü 'toprak ağrısı' kötü sarmış topraksız adamları. Bir garipsi bakıyorlar kişinin yüzüne, bir ağlamaklı bakıyorlar da, öyle şeyler anlatıyor, öyle şeyler söylüyorlar ki.."

Yılmaz Gümüşbaş bu röportajını Ulus gazetesi için hazırlamış. Ancak gazete, röportajın birkaç bölümünü yayınladıktan sonra birden gerisini yayınlamaktan vazgeçmiş. Genç gazeteci, gazetesinin bu anlayışsızlığı karşısında yılmamış, bir yıllık bir çabadan sonra röportajını bir kitap olarak hazırlamış, karşımıza çıkmış. Fikret Otyamın fotoğraflarıyla süslü bu sürekli röportajı, toplumun dertleriyle yüreği sızlayan her aydın mutlaka okumalı, biliyorum sandığı pek çok gerçeği bir kere de Yılmaz Gümüşbaşın kaleminden öğrenmelidir.

★

AFYON YALAYAN ÇOCUK

Dr. Süleyman Gündüz Günyüz ve Halim Yağcıoğlunun oyunu, Güven Matbaası Ankara 1965, 64 sayfa 5 lira. İsteme adresi: P.K. 136 Ulus - Ankara.

"Afyon Yalayan Çocuk", on bölümlük bir tiyatro eseridir. Eserin başına Hilmi Ziya Ülken bir önsöz yazmış. Önsöz, eserden daha ilginç. Sayın Ordinaryüs Profesör, pek çok profesörümüzün kurtulamadıkları ölçüsüzlük içinde, iki müptedinin eserini Shakespeare'in Hamleti ile mukayeseden dahi çekinmeden, çalakalem bir methiye yazmış. Kitabı baştan sona okumuş mu, bilinmez ama, o yazdığı övgüden ve sözüm ona tahlil yazısından sonra, önsöz yazarının adının başındaki ilmi sıfatlara bakıp da kitabı baştan sona okumamak mümkün değil. Ne var ki "Afyon Yalayan Çocuk" adlı tiyatro eseri okunduğunda, okuyanın kanaati buna önsöz yazan Profesöre hayır dua etmek şeklinde olmuyor. Gündüz Günyüz bir iktisat doktoru, Halim Yağcıoğlu ise bir edebiyat öğretmeni. Bir kere eserin safiyeti, bir oyunu iki kişinin yazmaya kalkışmasıyla başlıyor. Sonra Yağcıoğlunun, vaktiyle beğenilen şiirler yazmış olmasına rağmen, tiyatro konusunda şiirdeki başarıyı gösterebildiğini söylemek de güç. İktisat Doktorunun ise, eserin ana temasının işlenişindeki karışıklık ve sistemsizliğin başlıca sorumlusu olduğuna hiç şüphe yok. Mayk Hammer romanları ile Jules Verne serüvenleri arasında bir karışık oyunun, getirmek istediği bir takım mesajlara rağmen başarılı sayılması için ortada hiç bir sebep yok. Ama oyun için "iyidir, mükemmeldir" fetvasını bir Ordinaryüs Profesör vermiş. Onun için bizim söyleyeceklerimiz yetersiz kalır.

İlhami SOYSAL

Tüli'den haberler

Gidenler - kalanlar

Yeni Varşova Elçimiz **Hikmet Bensan** ve eşi, geçirdiğimiz pazar günü Ankaradan [illegible] Tabii, ikisi de çok memnun. Bayan **Bensan**, arkadaşları arasında, D[illegible] Bakanlığının şanslı kadını olarak [illegible]yor. "Sefirelik için [illegible] hattâ Hikmet Bensan [illegible]" diyorlar. Ama, [illegible]yorlar Dışişleri genel [illegible] işler yardımcısı, [illegible] bağlayamaz. Zaten [illegible]iyordu. Ürgüplünün d[illegible]dı, belki daha da [illegible] Bakanlığının eski [illegible] Suat Hayri Ürgüplü, [illegible]ken, Hikmen Bensan [illegible]nış. Başbakan olduğu [illegible] da eski müsteşarının elçiliğini [illegible] desteklemiş. Bensanın [illegible] şimdi an[illegible] destesiz olmuyor. M[illegible] hâlâ imza bekliyor. [illegible] AP'li Bakanları Millî B[illegible] Hükümeti zamanında Bakanlık [illegible]un Kanada Elçiliğini bir türlü onaylamıyorlar. Beraet etmiş filân, dinleyen yok... 27 Mayıs İhtilâlinin tasfiye ettiği diplomatlar Danıştay kararıyla yerlerine döndüler. Her biri dünyanın bir köşesine gitti, fakat Baydur bekliyor!

Seçim öncesi elçilik alan talihlilerden **İsmail Soysal** ile **Özdemir Benler** de Türkiyeden ayrıldılar. Biri Yeşil Adanın, öteki de Cezayirin yolunu tuttu. Onlar görevlerine başlayadursunlar, Dışişleri Bakanlığının koridorlarında hâlâ bu tayinlerin yorumları yapılıyor.

Konkurhipikler ve güzeller

İstanbul sosyetesi, geçirdiğimiz hafta, konkurhipiklerde arz-ı endam etti. Başta prensesler, bütün sosyete spor tayyörleri, mantolarıyla sonbahar modasını açtılar. **Prenses Neslişah** pembe bir tayyörle dikkati çekiyordu. **Prenses Fazılanın** rahat bir hali vardı. Kimbilir, belki de evleneceği erkeği seçtiği için... Annesi Hanzade kadar güzel olmayan genç Prensesin, Başbakan Ürgüplünün oğluyla karşılaşması sonucu evlenmeğe karar vermesi çok âni oldu. Fakat bu karardan iki taraf da memnun. Hele **Nigâr Ürgüplü**, oğlunun böyle Sultan soyundan bir kızla evlenmesinden çok hoşlanıyor. Hanzadenin bu konuda ne düşündüğü pek belli değil. Yeniköydeki yalıdan sızan söylentilere göre, güzel anne ile kızı bu hikâyelerde pek anlaşamıyorlar.

Konkurhipikleri takip eden kadınlar arasında **Mehire Çizmeci** ve **Beyhan Sadıkoğlu** da vardı. İkisi de bir vakitler dedikodu sütunlarında - tabiî başka sebeplerden - sık sık görülen kadınlardı. Fakat şimdi bahsedilecek tarafları yok. Beyhan Sadıkoğlu torun sahibi bir kadın oldu. Mehire Çizmeci ise ilk evliliğinin fırtınalarını unutturan sâkin bir evlilik yaşıyor.

Konkurhipiklerin en güzel kızı, **Solmaz İnseldi**. Siyah topuzu, yeşil gözleriyle Solmaz İnsel, Elizabeth Taylora çok benziyordu.

Kuğu gibi kız

Ankaranın en mutlu kızlarından biri de, hiç şüphesiz, güzel balerin **Meriç Sümen**. Nişanlısıyla Bulvarda el-

Meriç Sümen nişanlısıyla birlikte
Ya sanat?

ele dolaşarak çok romantik bir tablo çiziyor. Tabii romantizme çok vakit ayıramıyor, çünkü birçok saatini Kuğu balesine çalışarak geçiriyor. Çaykowskinin balesini ankaralılar 29 Ekimde seyredecekler. Balenin nasıl olduğunu bilmiyoruz ama, Meriç Sümen gerçekten kuğu gibi bir kız.

Kongreler arasında

Yaz sonunda durgunlaşan sosyete, Tütüncüler ve Karayolları kongreleriyle yeniden canlandı. Büyükadada Anadolu Klübünde, eski Tekel Genel Müdürü **Ömer Refik Yaltkayanın** verdiği ziyafette istanbullulardan büyük bir kalabalık toplandı. Büyükada, sonbahar havasında da çok güzel. Misafirler, Klübün güzel dekorundan ve evsahibinden çok hoşlandılar.

Ömer Refik Yaltkaya, 27 Mayıstan sonra İsviçreye yerleşti, orada yaşıyor. Ziyafeti milletlerarası bir tütün şirketi adına veriyordu. Evsahibinin iyi bir piyanist olduğunu bilen bazı dostları, ziyafetin bir müzik ziyafetiyle tamamlanmasını çok istedilerse de bu, mümkün olmadı.

Garip bir tesadüf, Karayolları kongresini yönetenlerden biri de Yaltkaya soyadını taşıyordu: **Erol Yaltkaya**. Geçen yıl Moskovada toplanan kongrede çok sükse yapan mühendisimizin Bayındırlık Bakanlığında karşılaştığı durumlardan kongre üyeleri haberdar değildi tabii. Sükse yapmak bazı ahvalde sahibine yaramıyor... Ankarada başlayıp İstanbulda devam eden kongrenin ve şerefe verilen ziyafetlerin en yüksek kadını da hiç şüphesiz, **Hümeyra Yaltkaya** idi.

Sosyete meşgul

Ankaralılar, Senato Başkanı Enver Akanın kızının düğününe hazırlanıyorlar. **Gülsün Aka** 14 Ekimde Ankara Palasta, bir kokteylle evleniyor. Başta kordiplomatik, bütün sosyete bu kokteylde giyeceği elbiseyi hazırlamakla meşgul.

Gülsün Akanın Orta Doğu Üniversitesinden **Enis Kortan** ile evlendiği, daha önce bu sayfada yazılmıştı. Nişanlılar çok iyi anlaşıyor, birbirlerine çok yakışıyorlar. Bazı genç diplomatlar Gülsün Akayı kandırmakta yaya kaldıklarına çok üzülüyorlar ama, ne yaparsın, nasıl olsa, diplomatlarımız yaya kalmaya alışkındırlar...

İstanbul sosyetesi de **Mevhibe Yüzatlının** düğününe hazırlanıyor. Fikret Yüzatlının kızı, 30 Eylülde Liman Lokantasında evleniyor. Seçim yaklaştığı için birçok politikacı, daha doğrusu CHP'liler, düğünde bulunamıyacaklar. Mevhibe Yüzatlı herhalde çok güzel bir gelin olacak. Zira düğün şerefine yirmi kilo zayıflamış, incecik bir kız olmuş!

Günseli Tunca
İlerde o günler!

Çok önemli

Yaz aylarını Bayramoğlundaki evinde yalnız ve keyifsiz geçiren eski güzellik kraliçelerinden **Günseli Tunca**, kocasıyla yeniden barıştı. Bu hikâye sosyetede biraz kabak tadı verdi, fakat eski Demokratlar bu barış havasından çok memnunlar. Seçim arefesinde, ele güne karşı, eski bir DP'linin, karısı tarafından da olsa, terkedilmesini doğru bulmuyorlarmış!

Kafa dinlendirenler

İmar ve İskân Bakanı **Recai İskenderoğlu** seçim havasından ve Bakanlık konuşmalarından iyice yorulmuş. Geçirdiğimiz hafta bir gece, Tepebaşına, Behiye Aksoyu dinlemeğe geldi. Behiye Aksoy, başta Bölükbaşı, politikacılardan çok hoşlanan bir şarkıcıdır. Recai İskenderoğlunu dinleyiciler arasında görünce iyice coştu, en güzel şarkılarını söyledi, arasıra Bakana bakmayı da ihmal etmedi, tabii...

Behiye Aksoyu dinleyenler arasında **Dr. Suphi Baykam** ile arkadaşları da vardı. Fakat dinledikleri şüpheli. Zira seçim hikâyelerinin heyecanından Behiye Aksoyun şarkılarına vakit kalmadı. O akşam, dinleyiciler arasında bir de şarkıcı vardı. Buna türkücü demek belki daha doğru olur. Çünkü **Muzaffer Akgün** halkın içinden çıkan, halk türkülerini güzel söyleyen bir şarkıcımız. Kocası **Halûk Akgün** ve arkadaşlarıyla gazinonun bir köşesine oturmuş, dinleniyordu. Muzaffer Akgün yakında yine çok yorulacak. Malûm, Almanyaya gidiyor, oradaki işçilerimize yurttan sesler duyuracak.

Zenci şarkıcı ve amerikalılar

Yeniköyde Boğaziçi gazinosunda çok sempatik bir şarkıcı var: **Beatrice!**.. Belki bin kiloluk bir zenci kadın olan Beatrice, sarı perukuyla büsbütün şirin oluyor. Zenci şarkıcı, ünlü zenci yazar **James Baldwing**'in de dostu. Bazı geceler James Baldwing ve aktris **Şirin Devrim** onu dinlemeğe geliyor. Boğazın sularına zenci dünyasından feryatlar yükseliyor.

Beatrice yaman bir kadın... Dinleyiciler arasındaki amerikalıları -tabii beyaz...- piste çağırıp, yanağını öptürmekten de büyük bir zevk duyuyor. Bir zencinin dâvetine katılmak beyaz amerikalıların pek hoşuna gitmiyor ama, namus belâsı, bu fedakârlığa katlanıyorlar.

Gecekondular

Ver suyumu, al oyumu!

Hacer Akyol yokuşu tırmandı, misafirlere sırtındaki sepeti göstererek:

"— Siz varın, komşularda dinlenin, çamaşırları eve bırakıp şimdi geliyorum" dedi.

Misafirler bu sırada, başka bir genç kadına doğru yönelmişlerdi. Bu, bir sırığa takılmış üç gaz tenekesi suyu kan-ter içinde taşımağa çalışan Canan Kargın adlı bir kadındı. Misafirler:

"— Nereden bu su?" diye sordular.

Genç kadın eliyle, bir saat ötedeki köyü gösterdi:

"— Ovacık köyünden geliyorum" diye cevap verdi.

Sonra bitkin bir sesle:

"— Çamaşır evde birikti. Bulaşık birikti. Ne içmeye, ne dökünmeye bir damla su kalmadı, ne yaparsın?" diye ekledi.

Misafirler birbirlerine baktılar, sonra, önü kalabalık eve doğru yürüdüler: genç, ihtiyar, bütün kadınlar evin önünde toplanmışlar, misafirleri bekliyorlardı. İçlerinden biri, yarı şaka yarı ciddi, onlara doğru seslendi:

"— Halimizi gördünüz. Artık bizi avıplamayın. Verin suyumuzu, alın oyumuzu!"

Olay, geçtiğimiz hafta içinde Ankarada, Etliğin sırtındaki Esertepede geçti. Burası, Ankaranın kerbelâsı idi. İlâç için bir damla suyu yotu. Ya yarım saat ötedeki askeri birliğin çeşmesinden akacak suyun saatini beklemek, ya da öteki tepenin ayağındaki Ovacık köyüne gitmek gerekiyordu. O saatlerde yaşlılar ve gençler, sırtların da kirli veya yıkanmış çamaşır sepetleri, gaz tenekeleri, köyle gecekondu arasında, karıncalar gibi gider gelirlerdi.

Misafirler, politikacı kadınlardı. Gecekonduları dolaşıp, gecekondu sâkinlerine memleket meselelerini anlatacaklardı. Toprak reformunu, petrolü, işçi haklarını, doğum kontrolünü anlatacaklardı. Ama Esertepenin bildiği tek dert vardı: Susuzluk!

Dert çok ama...

Misafirler eve girdiler. Tertemiz örtüler serilmiş sedire oturdular. Evi birkaç saniye içinde komşular dolduruvermişlerdi. Sakız gibi temiz tahtaların üstüne serilmiş tertemiz seccadelerin üzerine çömeliverdiler ve dertlerini anlatmağa koyuldular. Esertepe, diğer gecekondu semtlerinden farklıydı. Sudan başka dünyada sanki hiç dert yoktu. Yolları yamrı - yumru idi. Olsundu. Razıydılar. Okulları baraka idi. Olsundu. Başlarının üzerinde yeri vardı. Devletin ve Belediyenin çok zengin olmadığını biliyorlardı. Herşey yavaş yavaş yapılacaktı. Ama, su? Hayır, susuz olmuyordu. Yanıp kavruluyorlardı.

Bir şey misafirlerin dikkatini çekmişti. Bütün kadınların, bütün çocukların üstü - başı tertemizdi. Bu susuz gecekonduların bahçelerinde göze çarpan başlıca şey, yetişmekte olan fidanlardı. Gerçi bu fidanların da tıpkı insanlar gibi çekingen bir halleri vardı, göklere doğru uzanan incecik, körpe dalları sanki "Su!" diye sesleniyordu ama, onlar da tıpkı buradaki insanlar gibi yaşamağa azmetmişlerdi.

Politikacı kadınlar su için ellerinden geleni yapacaklardı. Belediyeye bağlı Sular İdaresi, bir yıl içinde, 15 bin gecekonduya abonman yapmış, yâni suyu evlerine kadar götürmüştü. Esertepenin derdi başka dertti. Büyük kısmı Belediye hudutları dışında kalıyordu. Okul da dışta kalan kısımda idi. Anneler en çok çocukların okulda susuz kalmalarından üzüntü duyuyorlardı.

Misafirler geç vakitlere kadar oturdular. Bütün memleket dâvalarının birleştiğini, Esertepenin su derdinin de memleket kalkınması ile yakından ilgili bulunduğunu anlattılar. Kadın olarak, birbirleriyle gerçekten anlaşmışlardı. Susuzluğun bir ev kadını için ne demek olduğunu hepsi de biliyorlardı.

Mahallenin sözcüsü, Gülten Özkan isminde genç bir kadındı. Işıl ışıl, zeki gözleri vardı. Şöyle dedi:

"— Su hayattır. Bir suyumuz olsa, tepemizi cennet yapacağız!"

Kadınlar

Bir kadın muhtar

AKİS muhabiri, uzun boylu bir ev kadınına yaklaştı:

İsmet Paşa ve Kadınlar

5 Aralık 1934 Çarşamba günü saat 16,05'te T.B.M. Meclisinin 4. devresinin 12. oturumunda devrin Başbakanı, Malatya mebusu İsmet Paşa şu konuşmayı yapmıştı:

"— Yüce saylavlar! Kadınların saylav seçmek ve seçilmek hakkına sahip olmaları için yüce katınıza teklif sunuyoruz. Türk kadını, tarihte ne zaman haklı ve itibarlı yerini bulmuşsa, bunun mukadderatı üzerinde kendini, tesirini gösterebilmişse, erkeklerle beraber karışık ve güç yurt işlerinde elele çalışabilmişse, işte o zaman, büyük türk ulusu kudreti ile, medeniyeti ile bütün dünyayı kaplamıştır. İnançla söyliyebiliriz ki türk kadınının geniş alanda ulus işlerine karışmasından ancak istifade etmekteyiz, istifade edeceğiz."

31 yıl sonra, 22 Eylül 1965 Salı günü İsmet Paşa, Malatyada, Renkli Sinemada, büyük bir kadın topluluğuna hemen hemen aynı sözlerle hitabetmiş ve:

"— Kadınlarımız cemiyetin en güç meselelerine ne kadar girer, ne kadar çalışırlarsa cemiyet o kadar yükselecektir" demiş ve kadın haklarının bugünkü durumunun tahlilini yapmıştır.

İsmet Paşa, kadının siyasî hakkının normal şekilde yürüdüğüne inanmaktadır. Bu seçimlerde kadınlar, birçok illerden yoklamalara katılmışlar, listelere girebilmişlerdir. Listebaşı bir kadının bulunması ayrıca sevindirici bir olaydır. İlerleme devam edecektir.

İsmet Paşa, kadın haklarının bir süsten ibaret olmayıp, kulanılması gereken ve gün geçtikçe daha fazla kullanılan bir hak olduğunu belirttikten sonra, her zaman olduğu gibi, derde çare aramış ve Malatyada önemli bir meselemize parmak basmış ve şöyle demiştir:

"— Bugün her yerde işçi kadınlarımız, profesör ,uzman kadınlarımız erkeklere örnek olacak şekilde çalışmakta, irtifa kazanmaktadırlar. Bugün öyle bir ilerlemeye gidiyoruz ki, her ailede kadınlarımız erkeklerle eşit çalışma haline girmektedirler. Bir kişi çalışır, herkes onun eline bakar. Bu devir geçeli çok olmuştur. Şimdi aileler genci ile, yaşlısı ile, kadını ve erkeği ile çalışma arıyor. Buna doğru gidiyoruz. Cemiyetin bu ilerlemesine türk ailesi olarak uymalıyız. Çalışma önemli bir harekettir. Çalışmanın ufağı, büyüğü yoktur. Elverir ki ona buna yük olmadan çalışılsın."

İsmet Paşanın daha sonra işaret ettiği gibi, aslında bizim kadınlarımızın çalışması yeni birşey değildir. Köylerde, fabrikalarda kadınlarımız ötedenberi çalışmaktadırlar. Ama istenilen şey, bugün artık bu çalışmanın ,şehirlerimizde her türk ailesine girmesidir. Kalkınmamız herşeyin üstünde kadın, erkek çalışmamıza bağlıdır.

İsmet Paşanın dokunduğu bu mesele, aslında, türk toplumunun büyük meselelerinden biridir. Evet, köy kadını, yüzyıllardır çalışıyor ama, özellikle küçük şehirlerimizde kadının çalışmasına halk henüz lüzumu kadar alışmış değildir. Birçok aileler için henüz bu bir ayıptır. Çok ihtiyacı olmadıkça genç kız veya kadın çalışmaz. Çalışanlar ya büyük şehirlerde oturanlar, ya da belirli bir iş veya meslek sahibi olanlardır.

İşte biz bu derdimizi halletmedikçe, kadın haklarını, özlediğimiz şekilde kullanmamız mümkün değildir. Çünkü hakların kullanılabilmesi, herşeyden önce, ekonomik bağımsızlığa dayanır. İsmet Paşa bugünkü durumumu tahlil ederken, çok önemli bir hamle yapmış ve sosyal şartların, birçok bölgelerimizde, kâğıt üzerinde bıraktırdığı kadın haklarını bugünkü ileri toplumun başlıca özelliği olan "çalışma temeli" üzerine oturtmuş, kalkınmamızı bu şarta bağlarken, kadın haklarının bir zorunluk halinde kendisini hissettirmesini sağlamıştır. Çünkü bütün dünyada "kadın hakları" harp sonralarının ekonomik şartları ile tahakkuk etmiş ve böylece gerçekleşmiştir. Türk ailesinin bu yeni şartlara uyması ise gerçekten yeni bir devrim sayılabilecek kadar önemlidir.

Jale CANDAN

"— Leman Akmaz siz misiniz?" diye sordu.

Açık renk mantolu, uzun boylu kadın:

"— Evet.. Seçilen muhtar kadın benim" cevabını verdi.

Olay Malatyada, Renkli Sinemada geçti. Biraz önce İsmet Paşa, kadın hemşehrileriyle bir konuşma yapmış ve çoşkun bir tezahürat içinde uğurlanmıştı.

İstasyon caddesindeki İnönü mahallesinde ilk defa bir kadın, muhtarlık için adaylığını koymuş ve Malatyada ilk defa bir kadın, muhtar seçilmiştir. Leman Akmazın eşi, Sümerbankta iplik ustabaşısıdır. En küçüğü 12 yaşında olmak üzere dört çocuğu vardır. Ötedenberi mahallede, gönüllü olarak hastalarla meşgul olmakta, mahallenin işlerini Belediyede izlemekte, mahalleyi güzelleştirmek, mahallenin dertlerine çare bulmak için elinden geleni yapmaktaydı. Gönüllü olarak yaptığı bu işleri şimdi, görevli olarak yapacaktır.

İsmet Paşa biraz önce kadınların memleket meselelerine karışmalarını, memlekette her işle ilgilinmelerini, erkeklerle beraber elele çalışmalarını istemişti. Leman Akmaz, AKİS muhabirine baktı ve:

"— Paşa gelmeden, muhtar olmayı aklıma koymuştum. Ama bugün o konuşurken, gerçekten mutlu oldum. Vazifesini yapmış bir insanın huzurunu içimde duydum. Kadın olarak cemiyet işine karışmak, anne olarak da ilk ödevimizdir. Çünkü cemiyete karıştıkça meselelerimizi daha iyi anlıyor, onlara daha iyi çareler bulabiliyoruz" dedi.

Ankara

Mevsim başında

Bu satırlar yazıldığı sırada, başta Devlet Tiyatrosu olmak üzere, Ankara sahneleri, yeni mevsimin son hazırlıklarını yapmaktadırlar. Yalnız son hazırlıklarını mı? Hayır. Bir yandan da, sanatla pek ilgisi olmadığı hissini veren, birtakım perde arkası oyunlarının son mizansenlerini... Bu oyunlar, bir süredir, Devlet Tiyatrosu kulislerinde cereyan etmektedir ve perdelerin açılmasına birkaç gün kala sokağa dökülmek istidadındadır. Totsis sendikasının basın toplantısı, Cüneyt Gökçer'i "istenmeyen adam" ilân eden davranışı, bu konuda Devlet ve Hükümet Başkanları nezdindeki teşebbüsleri, buna karşılık Devlet Tiyatrosu personeli tarafından yeni kurulan ve Totsisin Devlet Tiyatrosu sanatçı ve işçilerinin bütününü temsil etmediğini belirten D.T.P.S -yani Devlet Tiyatrosu Personeli Sendikası-, Totsisten bu yeni sendikaya kitle halinde geçişler, yeni mevsimin eşiğinde iç bünyedeki kaynaşmaların ve âhenksizliğin giderilmekten uzak olduğunu gösteriyor.

Yeni mevsim başında Devlet Tiyatrosu sahnelerine çıkarılacak oyunlar şunlardır:

Yerli oyunlar

Devlet Tiyatrosunun yeni mevsim faaliyetinde göze çarpan ilk özellik, yerli oyunlara her zamandan daha geniş ölçüde yer verilmiş olmasıdır. İstanbul Şehir Tiyatrosunun geçen mevsim 50. yıldönümü şerefine giriştiği yerli oyun kampanyasının etkileri özel tiyatrolar üzerinde de görülmüş, onlar da yerli oyunlar oynamışlar ve tiyatro tarihimizde ilk defa bütün mevsim oynanan oyunların çoğunluğunu türk yazarlarının yazdıkları oyunlar teşkil etmişti.

Aynı yapıcı ve yetiştirici tutumun bu yıl da bütün sahnelerimize hakim olması dilenir. Devlet Tiyatrosu ilk ağızda sekiz sahnesinden altısını yerli oyunlara ayırmakla bu konuda iyi bir örnek vermiş olmaktadır. Oynıyacağı yazarlar Refik Erduran, Refik Halit Karay - Nazım Kurşunlu, Sabahattin Kudret Aksal, Hidayet Sayın, Turan Oflazoğlu, Aydın Arıt ve Recep Bilginerdir.

Küçük Tiyatroda: Yıllardanberi yalnız yerli oyuna ayrılmış olan Küçük Tiyatro, 1 Ekim akşamı perdesini Refik Erduranın "Uçurtmanın Zinciri" adlı yeni bir oyunuyla açıyor. Asuman Koradın sahneye koyduğu bu oyun bir uzay oyunudur. Ama yazarın işlediği tema, her erkeğin gönlünde yatan "tam hürriyet" arzusuyla, bunun yanısıra büsbütün kurtulamadığı "bağlılık" duygusunun çarpışmasıdır.

Dekorlarını Refik Erenin çizdiği bu oyunda bellibaşlı rolleri Bozkurt Kuruç, Gülcan As, Zeliha Berksoy, Savaş Başar ve Ergun Uçucu oynuyorlar.

Üçüncü Tiyatroda: Yeni mevsime 2 Ekim akşamı giren Üçüncü Tiyatro, rahmetli Refik Halit Karayın ünlü bir hikâyesinden, "Yatık Emine"den Nazım Kurşunlunun sahneye uyguladığı 3 perdelik bir oyunla başlıyacaktır.

Dekorlarıyla kostümlerini, emekliye ayrıldıktan sonra eski sanat yuvasına dönmüş olan Turgut Zaimin çizdiği "Yatık Emine", "Memleket Hikâyeleri"nin yazıldığı devrin, daha doğrusu 1919 Anadolusunun renklerini ve çizgilerini taşımaktadır. Ama hikâyenin "beşeri" yönü elbette olduğu gibi kalmıştır. Nazım Kurşunlunun, Anadolunun elli yıllık geçmişi ile Refik Halit Karayın bu kalıcı yönünü, çekici bir yapı içinde sahneye çıkarıp çıkaramadığı yakında görülecektir

"Yatık Emine" yi, Üçüncü Tiyatroda, Nihat Aybars sahneye koymaktadır. Oyuna -ve hikâyeye- adını veren Yatık Emine'yi Tülay Artuk oynıyacaktır. Artuk, Konservatuvarın yüksek devresinden çok ümit uyandırarak çıkmış, taptaze bir istidattır. Bu istidadın, böyle bir role nasıl bir renk ve mâna verdiği yakında görülecektir. Öbür rollerden bellibaşlılarını Turgut Çetiner, Fikret Tartan, Aktan Günalp, Haydar Ozansoy, Turgut Sarıgöl, Semiha Berksoy, Cengiz Yılmaz, Gürbüz Bora, Gönül Peyman vs. oynayacaklardır.

Yeni Sahnede: Yeni Sahne, 4 Ekim akşamı, Sabahattin Kudret Aksalın yeni bir oyunuyla perdesini açacaktır. "Kahvede Şenlik Var" adını taşıyan bu oyunun yazarını Ankara seyircisi, yıllarca evvel, Küçük Tiyatroda oynanmış ve dikkati çekmiş olan "Şakacı" dan tanır. Ayrıca İstanbul sahnelerinde birkaç oyunu oynanmış olan Aksal, hikâye ve şiirleriyle de yeni kuşağın tanınmış kalemlerindendir.

"Kahvede Şenlik Var" üç kişilik bir oyundur. Sahneye Melek Ökte koymakta, dekor ve kostümlerini Seza Altındağ çizmektedir. Üç kişilik oyunun kişilerini Muammer Esi -Kerim Afşar- Gülgün Kutlu üçlüsü canlandıracaktır. Bu üçlü, güçlü ve tecrübeli bir sanatçı grupudur. Ahenkli bir bütün kurmayı başardıkları takdirde "Kahvede Şenlik Var"ın uzun süre afişte kalacak oyunlar arasında yer alması şaşılacak bir şey olmıyacaktır.

Yeni Sahnede, geçen mevsim birkaç defa oynanmış olan, Anton Çekhovun "Vanya Dayı"sı da devam edecek ve iki oyun, haftanın belli günlerinde, münavebe ile oynanacaktır. Böylelikle, geçen mevsim ünlü alman rejisörü Hans Schweikart'ın bu güzel prodüksiyonunu görememiş olan ankaralılar da görmek fırsatını bulacaklardır.

Büyük Tiyatroda: Büyük Tiyatro yeni mevsime 4 Ekimde, Opera bölümünün tekrarlıyacağı Pucoini'nin "Madam Butterfly"ı ile girecek, 6 Ekimde de Tiyatro bölümünün yeni oyunu olarak irlandalı ünlü yazar Synge'in -vaktiyle İstanbulda, Küçük Sahnede oynanmış olan- "Babayiğit"ini temsile başlıyacaktır.

Ahmet Evintanın sahneye koyduğu "Babayiğit", yeni mevsimin ilk yabancı oyunudur. Dekor ve kostümlerini Tarık Levendoğlu çizmiştir. Bellibaşlı rollerini Cengiz Çelenk, Zafer Ergin, Coşkun Kara, Tomris Oğuzalp, Melek Tartan, Atilla Eldem, Tugay Aktüre, Muzaffer Gökmen, İnci Pars, Gülseren Ündeğer, Sema Aybars vs. canlandıracaklardır.

Oda Tiyatrosunda: Oda Tiyatrosu, 3 Ekim akşamı, iki yerli oyunla birden perdesini açacaktır. Bunlardan biri, Turan Oflazoğlunun bir perdelik "Keziban" adlı oyunu, öbürü de Aydın Arıtın "Bal Sineği"dir. İki oyunu da Nihat Akçan - Hüseyin Mumcunun dekor ve kostümleriyle - sahneye koymaktadır. Bellibaşlı rollerinde, "Keziban"da, Nurşen Girginkoç, Raik Alnıaçık, Nihal Türkmen, Sevinç Aktansel, Nurtekin Odabaşı, Yıldıral Akıncı, Mustafa Şekercioğlu, Nuri Gökseven vs.; "Bal Sineği"nde ise Elçin Şanal, Hâşim Hekimoğlu, Tekin Akmansoy vazife alacaklardır.

Altındağ Tiyatrosunda: Açıldığı gündenberi bir halk tiyatrosu olarak geniş ilgi gören Altındağ Tiyatrosu yeni mevsime, 5 Ekim akşamı, "Topuzlu" ve "Pembe Kadın" yazarı Dr. Hidayet Sayının yeni bir okunuyla girecektir. "Kördüğüm" adını taşıyan bu oyunun, yazarına, ilk iki oyunuyla kazandığı başarıyı sağlayıp sağlıyamıyacağı şimdiden kestirilemez. Ama Suat Taşer gibi tecrübeli bir sanatçının eliyle sahneye konulmakta, Seza Altındağ da dekorlarıyla kostümlerini çizmektedir.

"Kördüğüm"ün bellibaşlı rollerinde Suat Taşerle Handan Uran, Ümit Kiper, Oytun Şanal, Dinçer Sümer, Nur Bartu ve Önder Alkım görülecektir.